

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและภูมิหลังของปัญหา

นับตั้งแต่ประเทศไทยได้ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศจนก่อให้เกิดการขยายตัวด้านเศรษฐกิจ โดยมีการส่งเสริมการลงทุน การระดมเงินลงทุนจากต่างประเทศ และการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิตส่งผลให้โครงสร้างด้านการผลิตและด้านแรงงานของประเทศเปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยพึ่งพาการใช้แรงงานมาเป็นการใช้เครื่องจักรที่ทันสมัย ตลาดแรงงานจึงมีความต้องการแรงงานที่มีทักษะและมีความชำนาญสูง(Skill Labour)ประชากรที่มีพื้นฐานการศึกษาสูงก็มุ่งเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมและภาคธุรกิจบริการในเขตเมือง นอกจากนี้แรงงานอีกส่วนหนึ่งก็ได้เดินทางออกไปทำงานในต่างประเทศเนื่องจากได้รับค่าตอบแทนสูงกว่าในประเทศทำให้เกิดภาวะการขาดแคลนแรงงานระดับล่างภายในประเทศ อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่ พ.ศ.2531 จนถึง พ.ศ.2539 เป็นช่วงเศรษฐกิจของประเทศไทยอยู่ในช่วงรุ่งเรืองอย่างสูงสุดในขณะที่สถานะเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้านยังอยู่ในภาวะชบเซาปรากฏการณ์เกี่ยวกับการลักลอบเข้ามาทำงานในประเทศไทยของแรงงานต่างด้าวได้เริ่มปรากฏให้เห็นชัดเจนขึ้น

ในช่วงเกือบ 10 ปีที่ผ่านมา ปัญหาเรื่องแรงงานต่างด้าวในสังคมไทยโดยเฉพาะแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านไม่ว่าจะเป็นพม่า ลาว กัมพูชาเป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้แก่ภาครัฐ ในการจัดการอย่างมาทั้งในแง่ของจำนวนที่มีเป็นจำนวนมากซึ่งบางส่วนก็ได้รับอนุญาตให้ทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมายและอีกหลายส่วนที่ไม่ได้รับอนุญาตแต่ลักลอบทำงานซึ่งจากการคาดการณ์ของหลาย ๆ ฝ่ายมีการประมาณการกันว่าตัวเลขของแรงงานกลุ่มนี้อยู่ที่หลักล้าน ในขณะที่เดียวกันปัญหานี้เองก็ไม่อาจจะกล่าวได้อย่างง่าย ๆ ว่าเป็นปัญหาของการลักลอบเข้ามาทำงานหรือเป็นการย้ายถิ่นฐานเพื่อแสวงหางานทำดังเช่นกรณีที่แรงงานไทยไปทำงานในต่างประเทศ ความซับซ้อนของปัญหานี้อาจจะมองตรงไปที่ปัจจัยในการผลักดันให้คนเหล่านี้เข้ามาทำงานในประเทศไทยซึ่งประกอบด้วยเหตุผลหลัก 2 ส่วนคือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจของประเทศต้นทางคือประเทศต้นทางของแรงงานเหล่านี้มีสภาพเศรษฐกิจที่ไม่ดีนัก และประการที่สองคือปัจจัยจากสถานการณ์ทางการเมือง คือ ประเทศต้นทางมีปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง

ในปี 2540 ประเทศไทยต้องประสบกับภาวะวิกฤติเศรษฐกิจและสังคมอย่างรุนแรง และได้ส่งผลกระทบต่อสถานะการมีงานทำ เกิดการกระจายของแรงงานระดับต่ำไปตามแหล่งงาน ภาคพาณิชย์ ภาคบริการ งานนอกระบบ งานหน้าร้าน งานรับใช้ตามบ้านหรือเดินทางไปทำงานทำตามแหล่งต่างเพื่อหารายได้มาใช้จ่ายจุนเจือในครอบครัว ประกอบกับมีนโยบายในการผลักดันแรง

งานต่างด้าวออกนอกประเทศและให้เอาแรงงานไทยเข้าทำแทนเพื่อลดปัญหาการว่างงาน ในขณะที่ภาคเอกชนก็ยังคงมีการเรียกร้องให้ทางการผ่อนผันการจ้างแรงงานต่างด้าวในบางกิจการ

ตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยได้พลิกฟื้นกลับมาเจริญรุ่งเรืองอีกครั้งหนึ่ง มีการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง ความเจริญเติบโตในภาคอุตสาหกรรม ภาคธุรกิจบริการเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้แรงงานในระดับล่างได้กลับเข้าไปทำงานงานในภาคอุตสาหกรรม ภาคธุรกิจบริการและในสถานประกอบการอีกครั้งหนึ่ง และในจำนวนนี้ก็มีแรงงานต่างด้าวเข้าไปทำงานรวมอยู่ด้วย

จากการที่มีแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว กล่าวคือ ในระยะสั้นที่เห็นได้ชัดคือผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการละเมิดกฎหมาย การแย่งงานคนไทยทำ การคุกคามความสงบเรียบร้อยในสังคม โดยเฉพาะความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนอันเนื่องมาจากการก่ออาชญากรรม ปัญหาด้านสุขภาพของประชาชนจากการแพร่กระจายของโรคติดต่อจากแรงงานต่างด้าวซึ่งบางโรคได้สูญหายไปจากประเทศไทยแล้วไม่ว่าจะเป็น โรคเท้าช้าง โรคกาฬหลังแอ่นหรือฮีเวิร์ดคโรค สำหรับผลกระทบในระยะยาวซึ่งมีแนวโน้มว่าจะทวีความรุนแรงและชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในด้านสังคมอันเนื่องมาจากการตกค้างของแรงงานต่างด้าว การตั้งถิ่นฐานรกรากและการเกิดขึ้นของชุมชนคนต่างด้าวตลอดจนการเรียกร้องเกี่ยวกับสิทธิ สถานะและการปฏิบัติต่าง ๆ ต่อแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองทั้งจากตัวแรงงานต่างด้าวเอง จากองค์กรแรงงานระหว่างประเทศและองค์การพัฒนาเอกชนทั้งในและต่างประเทศ

ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ของกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสาร(ร้อยเอ็ด – ขอนแก่น – มหาสารคาม)ที่จะมุ่งพัฒนากลุ่มจังหวัดให้เป็นศูนย์กลางการค้า การลงทุน และการบริการในภูมิภาคให้สู่สากล ซึ่งจะมีการปรับโครงสร้างการผลิต สร้างศูนย์พัฒนาแสดงและจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์และสินค้าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อยระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (OTOP & SMES CENTER POINT) โครงการจัดตั้งศูนย์บริการรวบรวมและกระจายสินค้า การบริการ การลงทุนและส่งออกแบบครบวงจร(ONE STOP SERVICE) ยุทธศาสตร์ดังกล่าวจะทำให้เศรษฐกิจในกลุ่มจังหวัดมีการขยายตัวในอัตราที่สูงเนื่องจากกลุ่มจังหวัดมีศักยภาพ โดยเฉพาะในเรื่องที่ตั้งที่มีความเหมาะสมเพราะอยู่ตอนกลางของภูมิภาค นอกจากนี้ยังอยู่ในกลางกลุ่มร่วมมืออนุภูมิภาคแม่น้ำโขง(The Greater Mekong Subregion Cooperation,GMSC) ซึ่งประกอบด้วย 6 ประเทศ คือ ไทย สปป.ลาว กัมพูชา พม่า เวียดนาม และมณฑลยูนนานของจีน ประกอบกับในอนาคตยังจะเป็น “ศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งระหว่างประเทศในภูมิภาคอินโดจีน” ที่สามารถให้

การสนับสนุนเศรษฐกิจทั้งในรูปแบบของการส่งออก การนำเข้า การลงทุนจากต่างประเทศ การท่องเที่ยว การไหลบ่าเข้ามาของเงินลงทุน เทคโนโลยี รวมทั้งการลี้ภัยไหลเข้ามาของแรงงานทั้งประเภทที่มีฝีมือและประเภทไร้ฝีมือ และยังคงคล้องกับยุทธศาสตร์ของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะจังหวัดที่มีพื้นที่ติดต่อกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ในกลุ่มความร่วมมืออนุภูมิภาคแม่น้ำโขงซึ่งส่วนใหญ่จะมีแนวทางการพัฒนาตามยุทธศาสตร์จังหวัดที่มุ่งเน้นในด้านการพัฒนาในภาคอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว และการเกษตรอุตสาหกรรม แนวทางดังกล่าวก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่บ่งชี้ให้เห็นถึงการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจซึ่งจะเป็นเหตุดึงดูดแรงงานต่างด้าวให้เข้ามาทำงานทำในกลุ่มจังหวัดมากขึ้น แรงงานต่างด้าวที่จะลี้ภัยไหลเข้ามาใหม่ร่วมกับแรงงานต่างด้าวที่แฝงตัวหลบซ่อนทำงานอยู่ก่อนแล้วเหล่านี้มักสร้างปัญหาในพื้นที่อยู่เสมอประกอบกับในกลุ่มจังหวัดยังไม่มีมาตรการในการจัดการกับแรงงานต่างด้าวอย่างชัดเจนจึงมีแนวโน้มว่าในอนาคตปัญหาแรงงานต่างด้าวในกลุ่มจังหวัดจะเกิดขึ้นและทวีความรุนแรงอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

ต่อปัญหาแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองรัฐบาล ได้พยายามแก้ไขในองค์รวมมาโดยตลอดแต่ก็ต้องยอมรับว่าไม่สามารถที่จะผลักดันแรงงานต่างด้าวให้ออกจากไปจากประเทศไทยได้ทั้งหมด แม้มาตรการที่ใช้ในการแก้ปัญหาด้วยการผ่อนผันให้แรงงานต่างด้าวทำงานได้ในเฉพาะพื้นที่ การกำหนดประเภทงานให้แรงงานต่างด้าวทำโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะให้แรงงานต่างด้าวที่หลบซ่อนอยู่ออกมารายงานตัวและจัดระบบในการควบคุมกำกับดูแล แต่สิ่งที่ปรากฏภายหลังจากการดำเนินมาตรการดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นว่าแรงงานต่างด้าวเหล่านั้น ไม่ได้ต้องการที่จะเข้ามาอยู่ในหลักเกณฑ์เนื่องจากถูกจำกัดสิทธิในหลายเรื่องตรงกันข้ามกลับได้แสดงออกถึงความต้องการที่จะอพยพเคลื่อนย้ายไปทำงานในแหล่งจ้างงานอื่นที่มีค่าจ้างและสวัสดิการและ/หรือมีความเป็นอยู่ที่ดีกว่าทำให้จำนวนแรงงานต่างด้าวที่ออกมาลงทะเบียนมีจำนวนไม่ตรงกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ กล่าวคือในปี พ.ศ.2544 มีแรงงานต่างด้าวออกมาจดทะเบียนจำนวน 568,249 คน ในปี 2545 เหลือ 409,339 คนและเมื่อปี 2546 ที่ผ่านมามีจำนวนเหลือเพียง 288,780 คน โดยจำนวนแรงงานต่างด้าวที่ลดลงนั้นมิได้หมายความว่าได้เดินทางกลับประเทศแล้วแต่อย่างใด และเชื่อกันว่าแรงงานต่างด้าวดังกล่าวนี้ได้หลบซ่อน/หลีกเลี่ยงการควบคุมจากภาครัฐอันอาจจะเนื่องมาด้วยการดำเนินนโยบายผิดพลาดของรัฐบาลในขณะนั้น

จังหวัดมหาสารคามเป็นจังหวัดหนึ่งในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสาร(ร้อยเอ็ด-ขอนแก่น-มหาสารคาม)แม้จะยังไม่ประสบปัญหาในเรื่องแรงงานต่างด้าวที่รุนแรงเหมือนดังเช่นจังหวัดอื่น ๆ แต่จากข้อมูลสถิติตัวเลขการจดทะเบียน/การต่อทะเบียนของแรงงานต่างด้าวตั้งแต่ปี 2544 – 2546 ของศูนย์จดทะเบียนแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองจังหวัดมหาสารคามซึ่งมีจำนวน

193 ราย/ปี 2544 มาต่อทะเบียนฯ ปี 2545 จำนวน 158 ราย และมาต่อทะเบียนครั้งล่าสุดเมื่อปี 2546 เหลือเพียง 111 ราย จากสถิติข้อมูลปรากฏว่ามีจำนวนลดลงในขณะที่แรงงานต่างด้าวถูกจับกุมเพียง 2 ราย (ข้อมูล ณ เดือนตุลาคม 2546 : สำนักงานจัดหางานจังหวัดมหาสารคาม) ประกอบกับความต้องการใช้แรงงานต่างด้าวของเจ้าของสถานประกอบการยังปริมาณค่อนข้างสูง ซึ่งไม่มีความสอดคล้องกันอย่างสิ้นเชิง ทั้งนี้อาจจะเป็นไปได้ว่าแรงงานต่างด้าวที่ไม่มาจดทะเบียน ยังหลบซ่อนและ/หรือหลบหนีเดินทางออกไปทำงานในจังหวัดอื่น ๆ แล้วก็เป็นได้

แม้ปัญหาแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองจะยังไม่ใช่ปัญหาที่จะต้องแก้ไขเร่งด่วนของจังหวัดมหาสารคามในขณะนี้ก็ตาม แต่เพื่อเป็นการเตรียมการรองรับกับสภาพปัญหาแรงงานต่างด้าวที่มีแนวโน้มว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตประกอบกับเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวให้หมดสิ้นไปอย่างถาวร ในการนี้จึงต้องมีการกำหนดมาตรการในการแก้ไข ปัญหาแรงงานต่างด้าวในจังหวัดมหาสารคาม ให้เข้าสู่ระบบและกระบวนการทางกฎหมายเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนในพื้นที่โดยส่วนรวมเป็นประการสำคัญ

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์แรงงานต่างด้าวที่แท้จริงเพื่อนำไปสู่การกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ที่แท้จริงของจังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาเฉพาะในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Reseach) และนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ จากนั้นกำหนดเป็นแนวทางการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดมหาสารคาม

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จังหวัดมหาสารคาม หน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงานในจังหวัดมหาสารคามและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ สังคม การสาธารณสุขอย่างมั่นคงยั่งยืนตลอดไป

บทที่ 2

สถานการณ์แรงงานต่างด้าวในประเทศไทย

1. ความเป็นมาของแรงงานต่างด้าว

การเคลื่อนไหวของแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายมีมาเป็นเวลานานแล้ว เนื่องจากเป็นลักษณะธรรมชาติของการเคลื่อนย้ายของคนที่อยู่ชายแดนซึ่งมีความสัมพันธ์กัน เป็นญาติกันไปมาหาสู่กัน หรือบางส่วนมีลักษณะเป็นบุคคลสองสัญชาติ แต่สภาพโดยทั่วไปก็เป็นการเคลื่อนไหวอยู่ตามบริเวณจังหวัดชายแดนหรือจังหวัดใกล้เคียง ในอดีตการเคลื่อนไหวดังกล่าวถึงกับมีการหลบหนีเข้าไปถึงจังหวัดในส่วนลึกจนอาจกล่าวได้ว่าครอบคลุมทุกจังหวัดของประเทศไทย ประกอบกับประเทศไทยมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มีความต้องการแรงงานระดับต่าง ค่าจ้างแรงงานสูงเปรียบเทียบกับประเทศต้นทาง เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้มีจำนวนแรงงานต่างด้าวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2. ประเภทแรงงานต่างด้าวทั่วไป

คำจำกัดความตาม พ.ร.บ.การทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ.2521 กำหนดว่า “คนต่างด้าว” หมายถึง บุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีสัญชาติไทย และ “การทำงาน” หมายถึง การทำงานโดยใช้กำลังกายหรือความรู้ด้วยประสงค์ค่าจ้าง หรือประโยชน์อื่นใดก็ตาม ดังนั้นหมายถึงว่า คนที่ไม่มีสัญชาติไทย ที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยทั้งหมดต้องอยู่ภายใต้กฎหมายพระราชบัญญัติของคนทำงานต่างด้าว พ.ศ. 2521 โดยภาพรวมแล้วแยกเป็น 2 ประเภทที่สำคัญ ได้แก่ 1.) แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานโดยถูกต้องตามกฎหมาย 2.) แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย แต่ได้รับการผ่อนผันให้ทำงานตามมติคณะรัฐมนตรี

1.) แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานโดยถูกต้องตามกฎหมาย

ประเทศไทยอนุญาตให้มีการนำเข้าแรงงานต่างด้าวบางส่วน ด้วยเหตุผลความจำเป็น อาทิ การขาดแคลนแรงงานฝีมือ การพึ่งพาเทคโนโลยี และการเข้ามาลงทุนในประเทศไทยของบริษัทต่างชาติ ซึ่งตาม พ.ร.บ. การทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521 แบ่งประเภทคนต่างด้าวที่มีสิทธิขออนุญาตทำงานได้ มี 4 ประเภท ประกอบด้วย

(ก) ประเภทชั่วคราว (มาตรา 7) หมายถึง คนต่างด้าวที่มีถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทย หรือได้รับอนุญาตให้เข้ามาในประเทศไทยเป็นการชั่วคราว (Non – Immigrant Visa) โดยไม่ได้อยู่ใน

ฐานะนักท่องเที่ยว เช่น เข้ามาทำธุรกิจหรือเข้ามาศึกษา โดยปกติระยะเวลาที่อนุญาตให้ทำงานจะได้ไม่เกิน 1 ปี

(ข) ประเภทส่งเสริมการลงทุน (มาตรา 10) หมายถึง คนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำงานในประเทศไทยตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน หรือตามกฎหมายอื่นที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับคนต่างด้าวในลักษณะเช่นเดียวกัน เช่น พ.ร.บ. การปีโตรเลียม พ.ร.บ. การนิคมอุตสาหกรรม เป็นต้น โดยจะมีระยะเวลาตามที่หน่วยงานเกี่ยวข้องกำหนดหรืออนุญาต

(ค) ประเภทมาตรา 12 หมายถึง คนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานกำหนดเป็นการเฉพาะเท่านั้น โดยมีระยะเวลาอนุญาตไม่เกิน 1 ปี ประกอบด้วย

- คนต่างด้าวที่ถูกเนรเทศตามกฎหมายว่าด้วยการเนรเทศ ซึ่งได้รับการผ่อนผันให้ไปประกอบอาชีพ ณ ที่แห่งใดแทนการเนรเทศ หรือในระหว่างการเนรเทศ

- คนต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง และอยู่ในระหว่างรอการส่งกลับออกนอกราชอาณาจักร (คนต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ที่หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายแต่ได้รับการผ่อนผันให้ทำงานภายใต้ข้อจำกัดตามมติคณะรัฐมนตรี จะดำเนินการภายใต้เงื่อนไขนี้โดยกระทรวงมหาดไทยจะต้องออกประกาศอนุญาตให้เป็นคนต่างด้าวให้มาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวโดยอาศัยอำนาจตาม พ.ร.บ. คนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 และกระทรวงแรงงานประกาศกำหนดงานให้ทำได้โดยอาศัยอำนาจตาม พ.ร.บ. การทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521)

- คนต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทย แต่ไม่ได้รับสัญชาติไทย

- คนต่างด้าวโดยผลของการถูกถอนสัญชาติ

(ง) ประเภทตลอดชีพ หมายถึง คนต่างด้าวซึ่งมีถิ่นฐานที่อยู่ในประเทศไทยตามกฎหมายคนเข้าเมืองและทำงานอยู่แล้ว (ก่อนวันที่ 10 ธันวาคม 2515) ให้ใช้ได้ตลอดชีวิตของคนต่างด้าวนั้น เว้นแต่จะเปลี่ยนอาชีพใหม่

อนึ่ง จำนวนคนต่างด้าวที่เข้ามาทำงานโดยถูกต้องตามกฎหมายดังกล่าว ณ เดือน ธันวาคม 2544 (ยกเว้นแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองที่ทำงานได้ตามมติคณะรัฐมนตรี) ทั่วประเทศมีจำนวนถึง 92,811 คน แยกเป็นประเภทชั่วคราวมากที่สุดจำนวน 41,305 คน รองลงไปได้แก่ ประเภทส่งเสริมการลงทุน 18,673 คน ตามมาตรา 12 จำนวน 17,938 คน และตลอดชีพ 14,895 คน

2.) แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย

แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย หมายถึง ผู้ลักลอบเข้าเมืองมาทำงานหรือเดินทางเข้าเมือง ถูกต้องแต่แอบทำงาน โดยไม่ได้รับอนุญาต ที่ผ่านมามีกฎหมายรวมถึงกลุ่มบุคคลที่มีสถานะเป็นคนต่างด้าว หลายกลุ่ม ได้แก่

- แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองจากประเทศพม่า กัมพูชา และลาว
- คนต่างด้าวจากกลุ่มประเทศเอเชียใต้ อัฟริกา และจีน
- คนฉวยโอกาสที่หลบหนีการปราบปรามของฝรั่งเศสเข้ามาใน ไทยเมื่อปี พ.ศ.2488 - 2489
- กลุ่มผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า
- ผู้หลบหนีเข้าเมืองชาวพม่าที่อพยพเข้ามาใน ไทยหลังวันที่ 9 มีนาคม 2519
- ผู้หลบหนีภัยจากการสู้รบ
- ชาวเขา/บุคคลพื้นที่สูงที่มีได้ถือสัญชาติไทย(ปัจจุบันกลุ่มบุคคลดังกล่าวส่วน หนึ่งถูกส่งกลับประเทศภูมิลำเนา และอีกส่วนหนึ่ง ได้รับสัญชาติไทยแล้ว

อย่างไรก็ตาม ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารแรงงานต่างด้าวหลบ หนีเข้าเมือง พ.ศ.2544 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 2 ตุลาคม 2544 ได้กำหนดนิยามของ"แรงงานต่างด้าว หลบหนีเข้าเมือง" หมายความว่า "บุคคลสัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชา ที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมายและมี วัตถุประสงค์เพื่อการทำงาน แต่ไม่รวมถึงสมาชิกในครอบครัวของบุคคลดังกล่าว"(ผนวก ก.) ทั้งนี้ สามารถจำแนกได้ดังนี้

1.) กลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ แรงงานจากประเทศพม่า ลาว และกัมพูชา ที่ลักลอบ เข้ามารับจ้างทำงานซึ่งจัดว่าเป็นกลุ่มใหญ่ที่มีผลกระทบต่อประเทศไทยและระบบการจ้างแรงงานมากที่สุด โดยคาดว่าปัจจุบันมีจำนวนประมาณ 1 - 1.2 ล้านคน หรือจำนวน 568,249 คนจากการจดทะเบียนเมื่อ ปี 2544 แรงงานกลุ่มนี้เป็นปัญหาสำคัญที่ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง ของประเทศเป็นอย่างมาก

2.) กลุ่มชาวเอเชียใต้ ประกอบด้วยชาวบังกลาเทศ ศรีลังกา อินเดีย เนปาล และปากีสถาน ทั้งที่เข้าเมือง โดยถูกกฎหมายและที่ลักลอบเข้าเมืองมาทำงาน ซึ่งมีขบวนการรับจ้างนำพาเข้ามา โดยการ ปลอมแปลงเอกสารหนังสือเดินทางรวมทั้งที่ลักลอบเดินทางเข้ามา โดยเรือประมงที่หาปลาในเขตน่านน้ำ

สากลมากขึ้นฝั่งที่จังหวัดระนอง และลักลอบอาศัยตามแหล่งพักพิงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อรอเดินทางไปทำงานต่อในประเทศอื่น ๆ ต่อไป

3.) กลุ่มชาวจีน เป็นชาวต่างชาติกลุ่มใหญ่อีกกลุ่มหนึ่งที่เข้าเมืองทั้งโดยถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีขบวนการนำพามาจากมณฑลทางตอนใต้ของประเทศจีนผ่านประเทศพม่า ลาวเข้ามาทางภาคเหนือของประเทศไทย โดยส่วนหนึ่งเข้ามาเพื่อรอเดินทางไปยังประเทศที่สาม และมีบางส่วนเป็นหญิงจีนที่ถูกต่อลวงมาค้าประเวณี

3. การแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าว

รัฐบาลไทยต้องการควบคุมสกัดกั้นกลุ่มแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายดังกล่าว ประกอบกับกระแสกดดันและเสียงเรียกร้องจากภาคธุรกิจที่ต้องการให้รัฐบาลใช้นโยบาย “ผ่อนผัน” ให้ใช้แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายได้ในลักษณะชั่วคราวโดยจำกัดพื้นที่ ระยะเวลา และประเภทกิจการที่จำเป็น ทำให้เป็นที่มาของการออกมติคณะรัฐมนตรีผ่อนผันให้ผู้หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายทำงานได้เป็นการชั่วคราวเป็นรายปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 มาจนถึงปัจจุบัน

มาตรการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองที่ผ่านมามหาการได้พยายามใช้วิธีการผลักดันให้แรงงานดังกล่าวกลับภูมิลำเนาเดิม แต่ด้วยภาวะเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้านที่ไม่เอื้ออำนวย ประกอบกับรายได้จากการทำงานในประเทศไทยมีอัตราที่สูงกว่า ทำให้เมื่อผลักดันกลับประเทศแล้ว แรงงานเหล่านี้ก็จะลักลอบกลับเข้ามาในประเทศไทยอีก การแก้ไขปัญหานี้จึงต้องใช้ความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ โดยระหว่างปี 2539 – ปัจจุบัน ได้มีการดำเนินมาตรการผ่อนผันให้แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองอาศัยอยู่ในราชอาณาจักร และทำงานได้เป็นการชั่วคราว ขณะนั้นนโยบายของรัฐบาลปัจจุบันได้พยายามกำหนดกรอบการจัดระบบบริหารแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองให้เข้าสู่กระบวนการทางกฎหมาย พร้อมทั้งประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อแก้ไขปัญหานี้อย่างจริงจัง ซึ่งมาตรการดังกล่าวมีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังนี้

นโยบายรัฐบาลที่ผ่านมา

การบริหารแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองซึ่งได้มีการดำเนินงานอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม ในช่วงปี 2539 – 2545 ส่วนใหญ่จะเน้นการผ่อนผันให้แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรและทำงานได้เป็นการชั่วคราว โดยมีการประกาศผ่อนผันสรุปได้ดังนี้

1. มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2535 ในสมัยรัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ผ่อนผันแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายเฉพาะสัญชาติพม่าซึ่งส่วนใหญ่ยังอาศัยอยู่ บริเวณจังหวัดชายแดนให้ทำงานได้ในพื้นที่จังหวัดชายแดน 9 จังหวัด คือ เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และระนอง โดยกำหนดขั้นตอนนี้ให้นายจ้างนำตัวคนต่างด้าวไปรายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจคนเข้าเมืองพร้อมยื่นขอประกันตัวในวงเงิน 5,000 บาท / คน แล้วจึงไปยื่นขออนุญาตทำงานกับกรมการจัดหางานโดยเสียค่าธรรมเนียมอีกคนละ 1,000 บาท มีระยะเวลาการอนุญาต 1 ปี การปฏิบัติตามมติ ค.ร.ม.ครั้งนี้โดยภาพรวมไม่บรรลุผลเนื่องจากเสียค่าใช้จ่ายสูง

2. มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2539 ในสมัยรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นนายกรัฐมนตรี เนื่องจากแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายเริ่มกระจายตัวเข้าไปในจังหวัดชั้นในของประเทศไทยมากขึ้นและภาคเอกชนเรียกร้องให้ผ่อนผันครอบคลุมพื้นที่กว้างขึ้น ครอบคลุมกิจการมากขึ้น และให้ลดค่าใช้จ่ายลงด้วย รัฐบาลจึงมีมติให้ผ่อนผันการจ้างแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายจากพม่า ลาว และกัมพูชาในพื้นที่ 43 จังหวัด ให้สามารถทำงานได้ชั่วคราวใน 8 กลุ่มอุตสาหกรรม ได้แก่ เกษตรกรรม ก่อสร้าง ประมงทะเล ต่อเนื่องจากประมง ขนถ่ายสินค้าทางน้ำ เหมืองแร่/เหมืองหิน การผลิตและผู้รับใช้ในบ้าน รวมทั้งหมด 36 ประเภทกิจการ มีระยะเวลาการผ่อนผัน 2 ปี โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติและค่าใช้จ่ายที่ลดลง คือ ให้นายจ้างนำแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายไปขอประกันตัวจากเจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจคนเข้าเมืองเสียค่าประกันตัวคนละ 1,000 บาท แล้วนำตัวไปตรวจสุขภาพโดยเสียค่าใช้จ่ายคนละ 500 บาท จากนั้นจึงนำตัวไปขออนุญาตทำงานกับกรมการจัดหางานโดยเสียค่าธรรมเนียมคนละ 1,000 บาท รวมเงินเสียค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นคนละ 2,500 บาท

ผลจากมติ ครม.ดังกล่าวทำให้แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายที่มีอยู่ทั่วประเทศขึ้นค่าขอรับใบอนุญาตทำงานรวม 313,942 คน ซึ่งต่ำกว่าที่ประมาณการไว้ 700,000 คน โดยมีแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายมารับใบอนุญาตทำงานรวม 293,652 คน แยกเป็นสัญชาติพม่ามากที่สุดจำนวน 256,492 คน หรือร้อยละ 87.35 รองลงไปได้แก่ กัมพูชา จำนวน 25,455 คน หรือร้อยละ 8.7 และลาว 11,594 คน หรือร้อยละ 3.95

3. มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 เมษายน และ 8 พฤษภาคม 2541 ในสมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี เป็นเรื่องสืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีเมื่อปี 2539 ซึ่งมีระยะเวลาการผ่อนผันจะสิ้นสุดลงในเดือนมิถุนายน 2541 ประกอบกับในช่วงปี 2539 - 2540 ได้เกิดวิกฤตทาง

เศรษฐกิจ ทำให้เกิดสภาวะการว่างงานสูง ดังนั้นเมื่อรัฐบาลใหม่โดยมีนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรีได้เข้าบริหารประเทศเมื่อปี 2540 จึงมีนโยบายผลักดันแรงงานต่างด้าว โดยมีเป้าหมาย 300,000 คน และให้จ้างแรงงานไทยทดแทน จำนวน 300,000 คน อย่างไรก็ตาม ภาคเอกชนยังคงเรียกร้องให้ผ่อนผันการจ้างแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายในบางกิจการที่ไม่สามารถหาแรงงานไทยทดแทนได้ รัฐบาลจึงได้มีมติ คร.ม. เมื่อวันที่ 28 เมษายน และ 8 พฤษภาคม 2541 ผ่อนผันให้จ้างแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายต่อไปอีกเป็นเวลา 1 ปี โดยมีเงื่อนไขการกำหนดเป้าหมายไม่เกิน 158,253 คน ในพื้นที่ 54 จังหวัด แยกเป็นจังหวัดชายแดน 13 จังหวัด และจังหวัดที่มีกิจการประมง 22 จังหวัด และจังหวัดที่มีธุรกิจขาดแคลนแรงงานและไม่สามารถหาแรงงานไทยได้ รวม 19 จังหวัด โดยมีขั้นตอนและค่าใช้จ่ายเหมือนการผ่อนผันเมื่อปี 2539 จากมติฯ ดังกล่าวปรากฏว่ามีนายจ้างนำแรงงานต่างด้าวไปจดทะเบียนลดลงจำนวนมาก โดยเหลือเพียง 90,911 คน แยกเป็นพม่า 79,057 คน ลาว 1,261 คน และ กัมพูชา 10,593 คน ซึ่งลดลงจากปี 2539 ถึงจำนวน 200,000 คน

4. หลังจากสิ้นสุดการผ่อนผันตามมติ คร.ม.เมื่อปี พ.ศ.2541 ในวันที่ 3 สิงหาคม 2542 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเกี่ยวกับการจัดการแรงงานต่างด้าวใหม่แต่ยังคงกำหนดนโยบายในลักษณะเดิม คือ ให้ผลักดันจับกุมและสกัดกั้นแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมายอย่างจริงจัง ส่วนกิจการที่ยังไม่สามารถจัดหาคนไทยทำงานได้ให้ผ่อนผันอีกเป็นระยะเวลา 1 ปี ใน 18 กิจการ รวม 37 จังหวัด แบ่งเป็นจังหวัดชายแดน 18 จังหวัด และจังหวัดที่จำเป็นอีก 19 จังหวัด จำนวนรวมไม่เกิน 106,000 คน โดยมีขั้นตอนและค่าประกันตัว และค่าธรรมเนียมอย่างละ 1,000 บาท ต่อคนเช่นเดิม แต่บังคับให้ซื้อบัตรประกันสุขภาพคนละ 1,000 บาท จากมติ คร.ม.ดังกล่าวทำให้มีจำนวนแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายที่ได้รับการผ่อนผันทั่วประเทศใกล้เคียงกับปี 2541 กล่าวคือ มีจำนวนรวม 99,974 คน เพิ่มขึ้นเพียง 10,000 คน โดยแยกเป็นสัญชาติพม่า 89,318 คน ลาว 1,164 คน และกัมพูชา 9,429 คน

5. ในปี 2543 รัฐบาลยังคงมีมติผ่อนผันให้สามารถจ้างแรงงานต่างด้าวที่เคยได้รับการผ่อนผันเมื่อปี 2542 ต่อไปอีก เป็นเวลา 1 ปี โดยมีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2543 ปรากฏว่าภาพรวมทั้งประเทศยังคงมีอัตราใกล้เคียงกับเมื่อปี 2542 คือมีจำนวน 99,656 คน แยกเป็นสัญชาติพม่า 90,724 คน ลาว 1,011 คน และกัมพูชา 7,921 คน

ต่อมาในสมัยรัฐบาลภายใต้การนำของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีได้มีมติเกี่ยวกับการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2544 ได้กำหนดนโยบายแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวไว้ว่า "ให้กำหนดมาตรการที่เหมาะสมสำหรับแรงงานต่างด้าว โดยคำนึงถึงความต้องการของภาคเอกชน

และการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายใน รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาแรงงานไทยขึ้นทดแทน” และได้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายเดิมทั้งหมดด้วยการเปิดให้มีการจดทะเบียนผ่อนผันการทำงานของแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายอย่างกว้างขวางทั่วประเทศและทุกกิจการ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อต้องการทราบข้อมูลแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายที่แท้จริงว่ามีจำนวนเท่าใด ทำอะไร อยู่ที่ไหน พร้อมทั้งได้จัดตั้งองค์กรชื่อว่า “สำนักบริหารแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง” เพื่อรับผิดชอบในการนำข้อมูลแรงงานต่างด้าวทั้งหมดไปวางแผนระยะยาวต่อไป โดยมีขั้นตอนการจดทะเบียนครั้งแรกมีระยะเวลาการผ่อนผันเป็น 2 งวดๆละ 6 เดือน โดยงวดแรกเสียค่าใช้จ่ายคนละ 3,250 บาท แยกเป็นค่าประกันสุขภาพ 1,200 บาท ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตทำงาน 900 บาท ค่าทำบัตร 150 บาท และค่าประกันการส่งกลับ 1,000 บาท ส่วนงวดที่ 2 เสียค่าใช้จ่ายคนละ 1,200 บาท แยกเป็นค่าธรรมเนียมใบอนุญาต 900 บาท และค่าตรวจโรค 300 บาท ปรากฏว่าทั้งประเทศมีแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายได้รับการผ่อนผัน รวม 568,249 คน แยกเป็นสัญชาติพม่า 451,335 คน สัญชาติลาว 59,358 คน และสัญชาติกัมพูชา 57,556 คน ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่มีแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายมาขึ้นทะเบียนมากที่สุด ซึ่งในจำนวนแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองดังกล่าวเป็นแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายในจังหวัดมหาสารคาม รวมจำนวน 193 คน (ข้อมูล:สนง.จัดหางานจังหวัดมหาสารคาม)

อย่างไรก็ตาม ในการต่ออายุใบอนุญาต 6 เดือนหลัง ซึ่งมีเงื่อนไขให้นายจ้างนำแรงงานต่างด้าวเดิมไปตรวจสุขภาพเพื่อนำหลักฐานไปประกอบการต่อใบอนุญาตทำงานอีกเป็นเวลา 6 เดือน ซึ่งมีการดำเนินการต่อใบอนุญาตระหว่างวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2545 – 25 มีนาคม 2545 ปรากฏว่าจำนวนแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายทั่วประเทศได้ลดลงเหลือเพียง 430,074 คน ซึ่งขาดหายไปถึง 138,175 คน ในขณะที่จำนวนแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายจังหวัดมหาสารคามก็ได้ขาดหายไปด้วยเช่นกัน กล่าวคือ จากการจดทะเบียนในช่วง 6 เดือนแรก มีจำนวน 193 คน ได้ลดลงเหลือ 158 คน (สนง.จัดหางานจังหวัดมหาสารคาม) จากการต่ออายุในช่วง 6 เดือนหลัง

2. มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2545 และวันที่ 11 ตุลาคม 2545 ได้ผ่อนผันให้แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ขอรับใบอนุญาตทำงานได้ต่อไปอีกเป็นเวลา 1 ปี โดยสิ้นสุดในเดือนกันยายน 2546 รวม 6 ประเภทกิจการ ได้แก่ กรรมกรทั่วไป กรรมกรในกิจการประมง กรรมกรในโรงงาน ผู้รับใช้ในบ้าน คนงานในฟาร์มเพาะเลี้ยงหรือเลี้ยงสัตว์บก และคนงานในแปลงเพาะหรือปลูกพืช ซึ่งลดลงจากเมื่อปี 2544 – 2545 ที่มีการผ่อนผันรวม 10 ประเภท

กิจการ โดยเสียค่าใช้จ่ายจำนวนเท่าเดิมได้แก่ เป็นเงินค่าประกันสุขภาพ จำนวน 1,200 บาท ค่าตรวจสุขภาพ 300 บาท ค่าธรรมเนียมใบอนุญาต 1 ปี จำนวน 1,800 บาท และค่าใช้จ่ายเพื่อการส่งกลับ จำนวน 1,000 บาท ค่าทำบัตรคนละ 150 บาท รวมคนละ 4,450 บาทต่อปี

จากมติคณะรัฐมนตรี ฯ ดังกล่าว ปรากฏว่ามีแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองขอรับใบอนุญาตทำงานทั้งสิ้น 409,339 คน แยกเป็นแต่ละสัญชาติดังนี้

(1) สัญชาติพม่า	340,029 คน	คิดเป็นร้อยละ 83.07
(2) สัญชาติลาว	32,492 คน	คิดเป็นร้อยละ 7.94
(3) สัญชาติกัมพูชา	36,818 คน	คิดเป็นร้อยละ 8.77

โดยแยกเป็นจำนวนแต่ละกิจการจากมากไปหาน้อย ดังนี้

- (1) กรรมกรในกิจการประมง จำนวน 95,594 คนคิดเป็นร้อยละ 23.35
- (2) กรรมกรในโรงงาน จำนวน 91,618 คน คิดเป็นร้อยละ 22.35
- (3) กรรมกรทั่วไป จำนวน 71,338 คน คิดเป็นร้อยละ 17.43
- (4) ลูกจ้างในแปลงเพาะปลูกพืช จำนวน 69,170 คน คิดเป็นร้อยละ 16.9
- (5) ผู้รับใช้ในบ้าน จำนวน 65,361 คน คิดเป็นร้อยละ 15.97
- (6) ลูกจ้างในฟาร์มเลี้ยงสัตว์ จำนวน 16,258 คน คิดเป็นร้อยละ 3.97

ในจำนวนแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองที่ได้รับการผ่อนผันปี 2545 – 2546 ดังกล่าว เป็นแรงงานต่างด้าวในจังหวัดมหาสารคามรวมจำนวน 111 คน (สนง.จัดหางานจังหวัดมหาสารคาม)

4. เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2546 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบการอนุญาตให้แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา อยู่ในราชอาณาจักร เป็นการชั่วคราวและทำงานต่อไปได้อีกไม่เกิน 1 ปี ใน 6 ประเภทกิจการเหมือนเดิม โดยสิ้นสุดในวันที่ 25 กันยายน 2547 จำนวนเท่ากับการอนุญาตปี 2545 คือ 409,339 คน โดยยกเว้นไม่ต่ออายุให้กรรมกรในโรงงาน จำนวน 12,161 คน

จากมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวปรากฏว่ามีแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองในภาพรวมทั้งประเทศได้รับใบอนุญาตลดลงเหลือเพียง 288,780 คน แยกเป็นสัญชาติพม่า 248,513 คน สัญชาติลาว 21,373 คน และกัมพูชา 18,894 คน โดยในพื้นที่จังหวัดมหาสารคามจำนวนแรงงานต่างด้าวได้ลดลงเช่นกัน โดยเหลืออยู่จำนวน 108 คน (สนง.จัดหางานจังหวัดมหาสารคาม)

นโยบายรัฐบาลปัจจุบัน

นโยบายของรัฐบาลชุดปัจจุบันมีเจตนารมณ์ที่จะจัดระบบควบคุมและหยุดยั้งปัญหาการลักลอบเข้ามาทำงานของแรงงานต่างด้าว จึงได้กำหนดกรอบทิศทางในการจัดระบบการบริหารแรงงานต่างด้าว หลบหนีเข้าเมืองให้เข้าสู่กระบวนการทางกฎหมายและยอมรับความเป็นจริงที่ต้องมีแรงงานต่างด้าวเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการเสริมช่องว่างของระบบการจ้างแรงงานในประเทศไทย โดยยึดถือผลประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนเป็นหลักทั้งในภาพรวมของระบบเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคงของชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รวมถึงการเคารพในกฎ กติการะหว่างประเทศและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์จึงได้กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์และยุทธศาสตร์การบริหารแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองดังนี้

1.) จัดระบบแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองให้มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเป็นไปตามมาตรฐานสากล

2.) ทำให้ประชาชนมีความมั่นคงทั้งในด้านชีวิต ทรัพย์สิน หน้าที่การงาน และให้มีความเชื่อมั่นว่าจะไม่ถูกละเมิดจากแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง

3.) ให้เครือข่ายองค์กรประชาชนทั้งในประเทศและต่างประเทศเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ

4.) ยกย่องคุณภาพชีวิตให้เกิดความเสมอภาคในสังคม

วัตถุประสงค์ของนโยบาย

1.) เพื่อจัดระบบการทำงานของแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองให้เป็นมาตรฐานสากล โดยคำนึงถึงพื้นฐานความจำเป็น ความมั่นคงแห่งชาติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

2.) เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศแรงงานให้เป็นศูนย์กลางเครือข่ายเชื่อมโยงทั้งด้านการวางแผน การบริหารจัดการ และปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ของการใช้ทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดดุลยภาพระหว่างแรงงานท้องถิ่นและแรงงานต่างด้าว

3.) เพื่อส่งเสริมบทบาทของภาคีที่เกี่ยวข้องให้มีส่วนร่วมในการจัดระบบบริหารแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง

4.) เพื่อศึกษา วิเคราะห์ วิจัย พัฒนากฎระเบียบ กฎหมาย เสนอแนะนโยบายและมาตรการต่าง ๆ รวมทั้งกำหนดท่าทีและกลยุทธ์ในการประชุมเจรจาระหว่างประเทศ

5.) เพื่อสร้างหลักประกันในการทำงานและความมั่นคงของครอบครัว ชุมชนและสังคม โดยการคุ้มครองป้องกันและสนับสนุนให้ทุกฝ่ายอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์และเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

และเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบาย รัฐบาลจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการบริหารแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองไว้ 3 ประการ คือ

1.) ยุทธศาสตร์การเพิ่มผลิตภาพและการจัดระบบแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองโดยการศึกษาเปรียบเทียบวิธีการบริหารแรงงานต่างด้าวของประเทศอื่น การประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจต่อสังคมและเครือข่ายการทำงานเพื่อให้ผู้ประกอบการและประชาชนไทยตระหนักถึงสถานการณ์ความรุนแรงของปัญหาแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองรวมทั้งกระตุ้นให้ประชาชนมีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการป้องกันแก้ไขปัญหา

2.) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความมั่นคงเพื่อพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านการข่าว การปราบปราม การจับกุม และการส่งกลับแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองโดยการพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน การเพิ่มขีดความสามารถในการตรวจสอบ ปราบปราม และประสานความร่วมมือด้านการข่าว

3.) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการบริหารเพื่อวางระบบด้านบริหารจัดการและการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ มีประสิทธิภาพ มีความทันสมัย สามารถปรับเปลี่ยนให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

ทั้งนี้ยุทธศาสตร์การปฏิบัติให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการจัดระเบียบแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง ปี 2545 - 2546 ที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญด้านความมั่นคงของประเทศ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ กำหนดประเภทอาชีพที่มีความจำเป็นต้องจ้างแรงงานต่างด้าวอย่างแท้จริง กำหนดให้มีการจดทะเบียนนายจ้าง เพื่อให้มีส่วนรับผิดชอบในการจ้างแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง กำหนดให้สถานประกอบการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน(BOI.)ไม่จ้างแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง กำหนดที่พิกาศัยของแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองให้เป็นที่ชัดเจนแน่นอนเพื่อการตรวจสอบควบคุม รมรงค์ประชาสัมพันธ์ให้มีการจ้างแรงงานไทยทดแทนแรงงานต่างด้าวอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

นอกจากนี้รัฐบาลยังได้พยายามแสวงหาความร่วมมือกับประเทศเจ้าของแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองทั้งหมด ลาวและกัมพูชา ซึ่งพอสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ประเทศพม่า

รัฐบาลไทยได้เริ่มประสานความร่วมมือกับรัฐบาลพม่าในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่าอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมเมื่อปี 2544 โดยตกลงให้มีการตั้งคณะทำงานร่วม (Joint Task Force:JTF)เพื่อเป็นกลไกในการประสานงานเกี่ยวกับกาควบคุมและส่งกลับแรงงาน

ต่างตัวหลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า และเห็นชอบให้จัดตั้งศูนย์ที่พักรอการส่งกลับ(Holding Center) ในเขตพม่าที่เมืองเมียวดีด้านตรงข้ามกับอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ต่อมาฝ่ายไทยได้แต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อการเจรจาส่งกลับแรงงานต่างตัวหลบหนีเข้าเมืองชาวพม่า ลาว และกัมพูชา ขึ้นเมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2545 โดยมีปลัดกระทรวงการต่างประเทศเป็นประธานคณะกรรมการ ฯ ซึ่งเดือน มิถุนายน - เดือนพฤศจิกายน 2545 คณะทำงานร่วมไทย - พม่า ได้มีการเจรจาส่งกลับแรงงานพม่าถึง 4 ครั้ง แต่ไม่คืบหน้าเนื่องจากฝ่ายพม่ากำลังอยู่ในระหว่างการพิจารณาร่างบันทึกความเข้าใจ(MOU) ว่าด้วยความร่วมมือด้านการจ้างงานตามที่ฝ่ายไทยเสนอ

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

คณะทำงานเจรจาเพื่อส่งกลับแรงงานต่างตัวหลบหนีเข้าเมืองสัญชาติลาวของฝ่ายไทย และลาวได้จัดประชุมครั้งแรกเมื่อวันที่ 26 เมษายน 2545 เกี่ยวกับแนวทางในการส่งกลับ ต่อมาเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2545 ทั้งสองฝ่ายได้ลงนามในร่างบันทึกความเข้าใจ(MOU)ว่าด้วยความร่วมมือด้านการจ้างงานระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลลาวที่นครเวียงจันทน์ ซึ่งหลักการสำคัญประกอบด้วย การกำหนดให้ทั้งสองฝ่ายดำเนินมาตรการที่จำเป็นเพื่อให้มีขั้นตอนที่เหมาะสมในการจ้างงาน ให้กำหนดมาตรการที่ประสิทธิภาพในการส่งแรงงานที่ครบวาระการว่าจ้างหรือถูกเนรเทศกลับภูมิลำเนาเดิม การให้ความคุ้มครองแก่แรงงานทั้งสองฝ่าย ให้ร่วมมือกันป้องกันปราบปรามการข้ามแดนผิดกฎหมาย การค้าแรงงานเถื่อน และการจ้างงานผิดกฎหมาย

ประเทศกัมพูชา

ฝ่ายกัมพูชาได้รับหลักการร่างบันทึกความเข้าใจ(MOU)ว่าด้วยความร่วมมือด้านการจ้างงาน ไทย - กัมพูชา ในการประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทวิภาคีไทย - กัมพูชา ที่จังหวัดเชียงใหม่เมื่อเดือนมกราคม 2546 ซึ่งคาดว่าความร่วมมือของทั้งสองฝ่ายจะทำให้ปัญหาการลักลอบเข้ามาทำงานของแรงงานต่างตัวหลบหนีเข้าเมืองสัญชาติกัมพูชาลดลง

สรุป

แม้จะได้มีพยายามจัดระบบควบคุมแรงงานต่างตัวหลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายโดยใช้มาตรการผ่อนผัน ควบคุมและสกัดกั้น ตั้งแต่ปี 2535 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน โดยใช้หลักเกณฑ์เกี่ยวกับสัญชาติ พื้นที่ อาชีพ ประเภทกิจการและด้านสาธารณสุขเป็นองค์ประกอบในการพิจารณาจนประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง แต่จากข้อมูลการจดทะเบียนจะเห็นได้ว่ามีแรงงานต่างตัวที่ผิดกฎหมายจาก 3 สัญชาติ เข้ามาทำงานในประเทศไทยเป็นจำนวนสูงสุดเมื่อปี 2544 ถึงเกือบ 600,000 คน จากข้อมูลดังกล่าวสามารถบ่งชี้ให้เห็นว่าเศรษฐกิจของไทยยังต้องใช้แรงงานต่างตัวในงานบางประเภทที่

คนไทยไม่ประสงค์จะทำอันเนื่องจากหลายสาเหตุคงที่ได้เคยกล่าวไว้ข้างต้น ประกอบกับอัตราค่าแรงที่ค่อนข้างต่ำ
เกี่ยวเนื่องไปถึงความต้องการของเจ้าของสถานประกอบการที่ต้องการจ้างแรงงานราคาถูกเพื่อช่วยลดต้นทุนการ
ผลิต จึงเชื่อได้ว่าจะยังคงมีแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายหลั่งไหลเข้ามาหลบซ่อนตัวทำงานและ/หรือได้
กลับเข้าสู่สภาพเดิมคือการลักลอบทำงานในลักษณะที่ชุกอยู่ได้ดินอยู่ต่อไปอีกแม้ว่ามาตรการและ
นโยบายของรัฐบาลที่ประสงค์ให้แรงงานต่างด้าวที่หลบซ่อนอยู่ได้ดินออกมารายงานตัวจะประสบผล
สำเร็จก็ตาม

บทที่ 3

สถานการณ์จังหวัดมหาสารคาม

1. ข้อมูลทั่วไป

จังหวัดมหาสารคามเป็นจังหวัดที่มีขนาดพื้นที่ขนาดกลางเมื่อเทียบกับจังหวัดขอนแก่น แต่มีจุดเด่นคือเป็นเมืองที่มีเส้นทางที่สามารถติดต่อคมนาคมกับจังหวัดอื่น ๆ ได้สะดวก เช่น จังหวัดขอนแก่น จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดสุรินทร์ นอกจากนั้นแล้ว จังหวัดมหาสารคามยังเป็นเมืองดักติลาซึ่งถือว่าเป็นเมืองการศึกษาเพราะมีสถานศึกษาทุกระดับในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม จังหวัดมหาสารคามก็ยังมีข้อจำกัดของเมืองเช่นกัน อาทิ การเป็นเมืองที่มีการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่กรุงเทพฯ ในเกณฑ์ที่สูง การขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค หรือการมีทรัพยากรเกลือจำนวนมากแต่ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาได้

ในฐานะที่จังหวัดมหาสารคามถูกจัดอยู่ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสาร (ร้อยเอ็ด-ขอนแก่น - มหาสารคาม) ซึ่งเป็นผลจากการจัดกลุ่มจังหวัดภายใต้การกำหนดวิสัยทัศน์และ ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัด(ผนวก ข.)จังหวัดมหาสารคามมีสภาพที่ตั้งอยู่ตอนกลางของ ภูมิภาคและอยู่กลางกลุ่มความร่วมมืออนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (The Greater Mekong Subbregion Cooperation.,GMSC) ประกอบด้วย 6 ประเทศ ได้แก่ ไทย สปป.ลาว กัมพูชา พม่า เวียดนาม และ มณฑลยูนนานของจีน เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและอนุภูมิภาค อินโดจีน มีศักยภาพสูงในการเชื่อมโยงสู่ตลาดภายนอก และในอนาคตยังจะเป็น “ศูนย์กลางคมนาคมขนส่งระหว่างประเทศในภูมิภาคอินโดจีน” ซึ่งจะเป็นสี่แยกอินโดจีนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนเนื่องจากเป็นจุดตัดทางหลวงหมายเลข 2 ที่เชื่อมระหว่างทิศเหนือ-ทิศใต้(Eastern Sea Board,ESB) และทางหลวงหมายเลข 12 เชื่อมระหว่างทิศตะวันออก-ตะวันตก(East-West Economic Corridor) สามารถเชื่อมโยงสู่ตลาดภายนอกในภูมิภาคและกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงได้

ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากสภาพพื้นที่ตั้งที่อยู่ตอนกลางของภูมิภาคและอยู่กลางกลุ่มความร่วมมืออนุภูมิภาคแม่น้ำโขงจึงมีสภาพการคมนาคมที่เชื่อมต่อกันได้อย่างสะดวกและ ทัวถึงจนน่าจะทำให้มีการหลั่งไหลของแรงงานต่างด้าวผ่านเข้ามาจังหวัดมหาสารคาม เพื่อหางานทำ และ/หรือใช้เป็นแหล่งพักพิงชั่วคราว ก่อนเดินทางต่อไปหาแหล่งจ้างงานในเมืองใหญ่ ๆ ต่อไป

2. สรุปศักยภาพของกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสาร

จังหวัดขอนแก่นในฐานะแกนกลางของการจัดทำ SWOT กลุ่มจังหวัดได้เชิญ StakeHolder ของกลุ่มจังหวัดทุกภาคส่วนในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันมาร่วมกันจัดทำ SWOT กลุ่มจังหวัด ซึ่งได้ประชุมร่วมกันกว่า 6 ครั้ง ในแต่ละครั้งมีผู้เข้าร่วมประมาณ 200-250 คน ซึ่งสรุปเป็น SWOT ของกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสาร ได้ดังนี้

จุดแข็ง (Strength)

1. เป็นศูนย์กลางคมนาคม กล่าวคือ จังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ระหว่างทางหลวงที่เชื่อมระหว่างตะวันออกกับตะวันตก(East-West Economic Corridor) ตำแหน่งที่ตั้งของจังหวัดขอนแก่นจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการเดินทาง โดยเฉพาะการเดินทางจากกรุงเทพฯ-ขอนแก่น โดยรถยนต์ ใช้เวลาประมาณ 5 ชั่วโมง และทางเครื่องบินใช้เวลาเพียง 45 นาที นอกจากนี้ยังเป็นศูนย์กลางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สามารถที่จะเชื่อมโยงไปยังสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และเวียดนามโดยใช้เส้นทางหมายเลข 9 และ 12 ผ่านจังหวัดหนองคาย มุกดาหาร อุบลราชธานี นครพนม และออกสู่ทะเลของประเทศเวียดนาม

2. การเป็นศูนย์กลางการศึกษา โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาซึ่งมีสถาบันที่เปิดการเรียนการสอนทั้งภาครัฐ เอกชน จำนวนถึง 8 แห่ง มีนักศึกษาทั้งระดับปริญญาตรี โท เอก ประมาณ 70,000 คน เศษและยังมีนักศึกษาจากกลุ่มอนุภูมิภาคมาทำการศึกษารวมประมาณ 70 คน และมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นในอนาคตต่อไป

3. การเป็นศูนย์กลางบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข กลุ่มจังหวัดมีศูนย์บริการทางการแพทย์และสาธารณสุขพร้อมทั้งบุคลากรที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานในการบริการครบวงจร เช่น ศูนย์มะเร็ง ศูนย์โรคหัวใจ ศูนย์โรคไต และศูนย์อุบัติเหตุและวิกฤตแห่งเดียวในประเทศไทย

4. มีแรงงานจำนวนมากและมีศักยภาพที่จะพัฒนาให้เป็นแรงงานที่มีคุณภาพ กล่าวคือ กลุ่มจังหวัดมีแรงงานอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปประมาณ 2.1 ล้านคน และสามารถที่จะพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน โดยใช้สถาบันการศึกษา สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน และศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานในกลุ่มจังหวัดเป็นสถานฝึก

5. เป็นแหล่งผลิตข้าวหอมมะลิที่มีคุณภาพและมีพื้นที่เพาะปลูกมากที่สุดในภูมิภาค โดยมีพื้นที่เพาะปลูกรวม 2.3 ล้านไร่เศษ คิดเห็นร้อยละ 17.96 ของพื้นที่ปลูกข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีผลผลิตรวม 780,240 ตัน ร้อยละ 15.20 ของผลผลิตประเทศ มูลค่ารวม 5,071 ล้านบาท นับเป็นแหล่งต้นทุนที่สำคัญที่จะนำมาพัฒนามูลค่าทำรายได้ให้แก่ประเทศในอนาคต

6. ศูนย์ราชการระดับภาค การเงินและธุรกิจ โดยมีส่วนราชการต่าง ๆ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคตั้งอยู่เป็นจำนวนมากถึง 250 หน่วยงานสามารถให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างครบ

ชั้นตอนและยังเป็นที่ตั้งของสถานกงสุลต่างประเทศและสำนักงานหนังสือเดินทางและมีสาธารณูปโภคกระจายในพื้นที่กลุ่มจังหวัดรวมกว่า 99 แห่ง

จุดอ่อน (Weakness)

1. ประชาชนส่วนใหญ่มีการศึกษาดำ มีรายได้ต่ำ และยากจน ดังนี้
  - ด้านการศึกษาโดยเฉพาะประชากรในวัยแรงงานและเกษตรกรซึ่งส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา
  - ด้านความยากจน กลุ่มจังหวัดมีจำนวนหมู่บ้านยากจน 1,012 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 30.31 ของภาค(หมู่บ้านยากจนของภาค = 6,679 หมู่บ้าน)และคิดเห็นร้อยละ 6.05 ของประเทศ(หมู่บ้านยากจนทั้งประเทศ = 16,735 หมู่บ้าน)
2. ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม ดินมีคุณภาพต่ำ โดยเฉพาะปัญหาดินเค็มและดินร่วนปนทราย
3. แรงงานขาดทักษะและมีการเคลื่อนย้ายไปทำงานนอกพื้นที่ กล่าวคือ ร้อยละ 39 ของกลุ่มจังหวัดเป็นแรงงานที่มีการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาและร้อยละ 24 มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา
4. ระบบบริหารจัดการน้ำไม่มีประสิทธิภาพและระบบชลประทานยังกระจายไม่ทั่วถึงครอบคลุมทุกพื้นที่
5. สินค้าเกษตรไม่มีคุณภาพและมีผลผลิตต่อไร่ต่ำเนื่องจากการผลิตส่วนใหญ่ใช้ปุ๋ยและสารเคมี ประกอบกับพื้นที่การเกษตรส่วนใหญ่อยู่ในเขตน้ำฝนและปัญหาเรื่องคุณภาพของดินที่เสื่อมคุณภาพ
6. ไม่มีคลังรวบรวมและกระจายสินค้า

โอกาส (Opportunity)

1. นโยบายรัฐในการพัฒนาซอฟต์แวร์โดยกำหนดจัดตั้ง E-Saan Software Park ที่จังหวัดขอนแก่น และพัฒนาไปสู่การเป็นนครเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT City) โดยจะผลักดันให้มีบริษัทซอฟต์แวร์มาลงทุนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งขณะนี้ได้มีการลงนามข้อตกลงความร่วมมือตั้งศูนย์ประสานความร่วมมือระหว่างหอการค้าสวีเดนและจังหวัดขอนแก่นเรียบร้อยแล้ว
2. นโยบายการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ ด้านการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับประเทศเพื่อนบ้านอาทิ จีน ญี่ปุ่น เยอรมัน เวียดนาม และ

เคนมาร์ก เป็นต้น จะทำให้กลุ่มจังหวัดมีโอกาสในการเพิ่มปริมาณและมูลค่าการค้าในตลาดต่างประเทศมากขึ้น

3. นโยบายในการส่งเสริมครัวไทยสู่ครัวโลก และสินค้า OTOP สู่อุตสาหกรรม กระบวนการผลิตที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค โดยสร้างระบบการประกันคุณภาพซึ่งจุดนี้จะทำให้ข้าวหอมมะลิที่ทุ่งกุลาร้อยไห้ ซึ่งมีพื้นที่ปลูกมากในเขตจังหวัดร้อยเอ็ดและมหาสารคามส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศมากขึ้น

ข้อจำกัด (Threat)

1. เรื่องภัยธรรมชาติโดยเฉพาะปัญหาเรื่องฝนแล้งเนื่องจากผลกระทบจากการบุกรุกป่าและปัญหาน้ำท่วมซึ่งเกิดจากน้ำล้นตลิ่งโดยเฉพาะในลำน้ำชี

2. ต้นทุนการผลิตในประเทศเพื่อบ้านถูกกว่าโดยปัจจุบันอัตราค่าแรงงานของประเทศเพื่อบ้านจะอยู่ที่ประมาณ 64 บาท ในขณะที่อัตราค่าแรงงานของกลุ่มจังหวัดอยู่ที่ประมาณ 100 – 130 บาท

3. กระแสค่านิยมวัฒนธรรมตะวันตกส่งผลให้การดำเนินวิถีชีวิตภายใต้ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นถูกทำลายและไม่สามารถที่จะมาใช้ให้เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนา

3. ยุทธศาสตร์จังหวัด

จังหวัดมหาสารคามได้กำหนดยุทธศาสตร์ไว้ 6 ประการ(ผนวก ค.)เพื่อใช้ในการพัฒนาจังหวัดตามวิสัยทัศน์ที่ว่า “ศูนย์กลางการศึกษา พัฒนาเกษตรปลอดภัย เน้นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”ไว้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนามหาสารคามเป็นศูนย์กลางการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาเมืองให้น่าอยู่และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเสริมสร้างรากฐานชุมชนให้เข้มแข็ง

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาไปสู่ความเป็นศูนย์กลางด้านศิลปวัฒนธรรม

จากยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดดังกล่าวจะเห็นได้ว่ามิได้มีการกำหนดปัญหาเรื่องแรงงานต่างด้าวให้เป็นยุทธศาสตร์ของจังหวัดแต่อย่างใดในขณะที่รัฐบาลได้กำหนดให้ปัญหาแรงงานต่างด้าวเป็นปัญหาชาติ จึงน่าจะเป็นช่องว่างให้แรงงานต่างด้าว โดยเฉพาะจากประเทศ สปป.ลาว เดินทางเข้ามาเคลื่อนไหวหางานทำและ/หรือใช้เป็นเส้นทางหลักเลี่ยงการตรวจจับจากเจ้าหน้าที่เพื่อเดินทางต่อไปยังแหล่งจ้างงานในจังหวัดอื่น ๆ ต่อไป

4. ด้านแรงงาน

จังหวัดมหาสารคามมีประชากรที่อายุ 15 ปีขึ้นไปจำนวน 728,489 คน มีผู้ในในกำลังแรงงาน 528,092 ในจำนวนนี้เป็นประชากรที่มีงานทำ 497,540 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 52.93 ของประชากรทั้งหมด และมีผู้ว่างงาน 8,174 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 0.86 ของประชากรทั้งหมด

จากจำนวนผู้มีงานทำสามารถแยกเป็นสาขาอาชีพได้ดังนี้

- ทำงานเป็นนายจ้าง ลูกจ้าง ภาครัฐบาล ช่วยธุรกิจครัวเรือนและอื่น ๆ จำนวน

165,587 คน

- ประกอบอาชีพส่วนตัว คือ ภาคเกษตรกรรม ประมง และอาชีพอิสระจำนวน

240,605 คน

- เป็นลูกจ้างในภาคอุตสาหกรรม การค้าและบริการ จำนวน 91,348 คน

ในปี 2544 กำลังแรงงานของจังหวัดมหาสารคามมีจำนวน 517,038 คน จากประชากรทั้งหมด 939,920 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 55.01

จำนวนผู้มีงานทำของจังหวัดมีจำนวน 504,608 คน และจำนวนผู้ไม่มีงานทำจำนวน 11,770 คน อัตราการว่างงานร้อยละ 3.28

ในปี 2546 จังหวัดมหาสารคามมีกำลังแรงงาน 722,156 คน แยกเป็นแรงงานมีแรงงานทำจำนวน 513,409 คน แรงงานไม่มีงานทำ 15,128 คน แรงงานรอฤดูกาล 10,571 คน แรงงานในภาคอุตสาหกรรม 4,670 คน และไม่อยู่ในกำลังแรงงาน 183,048 คน

จังหวัดมหาสารคามมีแรงงานเดินทางไปทำงานในต่างประเทศในปี 2544 จำนวน 4,312 คน ในปี 2545 จำนวน 4,600 คน สามารถนำรายได้เข้าประเทศจำนวน 51,470,000 บาท ในปี 2544 และ 150,404,000 บาทในปี 2545 (ข้อมูล:สำนักงานจัดหางานจังหวัดมหาสารคาม)

5. แรงงานต่างด้าวในจังหวัดมหาสารคาม

จากข้อมูลของศูนย์จดทะเบียนแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองในจังหวัดมหาสารคามมีจำนวนแรงงานต่างด้าวเมื่อการจดทะเบียนครั้งแรกในปี 2544 มีจำนวน 193 คน เป็นชาวลาว 136 คน พม่า 57 คน และกัมพูชา 6 คน กระจายทั่วไปในทุกอำเภอ โดยอำเภอที่มีจำนวนแรงงานต่างด้าวมากที่สุด 3 อันดับแรกได้แก่อำเภอโกสุมพิสัย อำเภอเมือง และอำเภอเชียงยืน ตามลำดับ (ข้อมูล:สำนักงานจัดหางานจังหวัดมหาสารคาม) แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพในกิจการที่ใช้แรงงานเป็นหลักได้แก่ในภาคเกษตรกรรม ก่อสร้าง และธุรกิจบริการ ในการต่อทะเบียนใบอนุญาตของแรงงานต่างด้าวในปี 2545 มีแรงงานต่างด้าวมาต่อทะเบียนจำนวน 158 คน ลดลงจากครั้งแรก 38 คน และในการจดทะเบียนครั้งล่าสุดเมื่อเดือนกันยายน 2546 ปรากฏว่ามีแรงงานต่างด้าวมา

ขอต่อทะเบียนจำนวน 111 คนลดลงจำนวน 47 ราย นอกจากนี้ยังมีนายจ้างมาแจ้งลูกจ้างแรงงานต่าง
คว่ำลาออกจำนวน 2 ราย

ปัจจุบันในจังหวัดมหาสารคามมีแรงงานต่างคว่ำที่จดทะเบียนอย่างถูกต้องเหลืออยู่
จำนวนทั้งสิ้นจำนวน 109 ราย

6. ด้านทุนมนุษย์

จังหวัดมหาสารคามได้ชื่อว่าเป็นเมืองศกิลาเนื่องจากเป็นศูนย์รวมทางวัฒนธรรม
ภูมิปัญญา และมีสถาบันการศึกษาในระดับสูงตั้งอยู่ในจังหวัด ในปี 2546 สถาบันอุดมศึกษา 2 แห่ง
ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และสถาบันราชภัฏมหาสารคาม โดยมีนิสิตนักศึกษาจากจังหวัด
ต่าง ๆ เข้ามาเรียนประมาณ 32,000คน และสถาบันการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอนุปริญา
จำนวน 6 แห่ง มีนักศึกษาเข้ามาเรียนรวมทั้งสิ้น 11,548 คน และในระยะ 1 – 3 ปีข้างหน้า การบริการ
ทางการศึกษาจะมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอีกโดยจะมีการรวมสถาบันอาชีวศึกษาทั้ง 6 แห่งเป็น
“สถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ครอบคลุมจังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ด และ
กาฬสินธุ์ โดยมีจุดศูนย์กลางบริหารอยู่ที่จังหวัดมหาสารคาม

จากข้อมูลข้างต้นจังหวัดมหาสารคามมีศักยภาพที่สามารถพัฒนาทุนมนุษย์โดยเฉพาะ
ในด้านแรงงานในระดับคุณภาพที่จะสามารถตอบสนองความต้องการทางเทคโนโลยีและภาคธุรกิจ
และบริการได้ นอกจากนี้ยังสามารถผลิตบุคลากรสายช่างสาขาต่าง ๆ ในระดับ ปวช. ปวส.รวมทั้ง
ด้านพาณิชย์บัญชีและคอมพิวเตอร์ จึงถือได้ว่าเป็นฐานการฝึกอบรมทักษะด้านช่าง ด้านการจัดการ
ธุรกิจที่มีศักยภาพสูงจังหวัดหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ผู้ที่สำเร็จการศึกษาส่วนใหญ่จะมุ่งเข้าสู่ตลาดแรงงาน
ในภาคอุตสาหกรรม ภาคธุรกิจและบริการ ทำให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานออกจากพื้นที่ไปสู่แหล่งอุตสาหกรรม
ธุรกิจและบริการนอกพื้นที่ส่งผลให้เกิดสภาวะขาดแคลนแรงงานทั้งในระดับฝีมือและ
ระดับต่าง จึงต้องมีการใช้แรงงานต่างคว่ำในกิจการหลายประเภท

7. สถานภาพด้านเศรษฐกิจ

จังหวัดมหาสารคามมีโครงสร้างการผลิตสาขาเกษตรกรรมสูงเป็นอันดับหนึ่ง(ข้อมูล:
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) รองลงมาคือสาขาการบริการ การค้า
ส่งและค้าปลีก โดยในปี 2545 สาขาการเกษตรมีมูลค่าการผลิตสูงที่สุดเท่ากับ 5,408 ล้านบาท สาขา
การค้าปลีกและค้าส่ง และสาขาบริการมีมูลค่าเท่ากับ 5,245 และ 4,058 ล้านบาท ตามลำดับ โดยเพิ่ม
ขึ้นจากปี 2544 936 ล้านบาท และจากการที่จำนวนสัดส่วนภาคการค้าปลีกและค้าส่งและภาคการ
บริการเพิ่มขึ้นในขณะที่ภาคเกษตรก็มีได้มีจำนวนลดลงประกอบกับมีการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่

แหล่งอุตสาหกรรมในจังหวัดอื่นรวมทั้งการเดินทางออกไปหาทำงานในต่างประเทศทำให้เกิดภาวะการขาดแคลนแรงงานในระดับล่างเป็นจำนวนมาก

นอกจากนี้กรอบยุทธศาสตร์ของกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารซึ่งจะมีการพัฒนา กลุ่มจังหวัดให้เป็นศูนย์กลางการค้า การลงทุนและการบริการในภูมิภาคสู่สากล จะเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะส่งผลให้พื้นที่ภาคเกษตรต้องถูกปรับเปลี่ยนไปเพื่อรองรับภาคอุตสาหกรรมและการบริการ ตลอดจนการไหลบ่าเข้ามาของนักลงทุนจากภาคเอกชนจะทำให้ความต้องการแรงงานในระดับล่างเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

8. สภาพเศรษฐกิจภายในของประเทศเพื่อนบ้าน

จากการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้านทั้งลาว กัมพูชา และพม่า ที่เป็นไปอย่างล่าช้าเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทย และมีแนวโน้มว่าในอนาคตความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้านดังกล่าวจะมีความแตกต่างห่างกันเพิ่มขึ้นเรื่อย ปัจจุบันค่า GDP.รวมของประเทศไทย พม่า ลาว และกัมพูชา เทียบจากอัตรา 100 % จะเป็นของประเทศไทย ถึง 91% ลาว พม่าและกัมพูชาสามประเทศรวมกันมีค่าเพียง 9 % หากในอนาคตการพัฒนาเศรษฐกิจยังอยู่ในลักษณะนี้ GDP.จะมีค่าเท่ากับ 95 % ต่อ 5 % จะทำให้เกิดการหลั่งไหลของแรงงานต่างด้าวเดินทางเข้ามาหางานทำในประเทศไทยเป็นจำนวนมากอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้(ข้อมูลจากรายการน่ายกพบประชาชน)

8. รากฐานทางสังคมและศิลปวัฒนธรรมชนบทรวมประเพณีเกื้อกูล

สภาพสังคมประชาชนในจังหวัดมหาสารคามมีเชื้อชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ ประชาชนเป็นคนพื้นเมืองชาวอีสานดั้งเดิม จะมีบ้างบางส่วนที่เป็นคนสัญชาติอื่นที่เข้ามาประกอบอาชีพและ/หรือมาล้อมรอบครัวสร้างหลักปักฐานในพื้นที่ซึ่งชาวลาวก็เป็นส่วนหนึ่งในจำนวนนี้ ในพื้นที่ที่ไม่มีชนกลุ่มน้อยลี้ภัยหรืออพยพ มีภาษาอีสานเป็นภาษาพูด ผู้คนมีลักษณะเป็นผู้ยึดชนบทรวมประเพณี มีนิสัยโอบอ้อมอารีรักหมู่คณะ รักบ้านเกิด ร่นรงสนุกสนาน มีความร่วมมือกันในชุมชนเป็นอย่างดี ให้ความเคารพผู้มีอาวุโสกว่า มีการกินอยู่อย่างเรียบง่าย สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยเกื้อกูลให้แรงงานต่างด้าว โดยเฉพาะจาก สปป.ล.ที่เข้ามาหลบซ่อนอาศัยทำงานได้อย่างกลมกลืนเสมือนหนึ่งเป็นคนในพื้นที่โดยไม่ถูกเพ่งและเป็นที่สงสัยจากเจ้าหน้าที่

9. นโยบายของจังหวัดต่อปัญหาแรงงานต่างด้าว

เนื่องจากปัญหาแรงงานต่างด้าวในจังหวัดมหาสารคามยังไม่ถึงขั้นรุนแรงเหมือนเช่นในจังหวัดอื่น ๆ ที่มีแนวชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งจังหวัดที่มีการใช้แรงงาน

งานต่างด้าวเป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงยังไม่ มีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องนี้ การดำเนินการต่อปัญหา แรงงานต่างด้าวจะเป็นไปในลักษณะเชิงตั้งรับรับในหลักการจากเบื้องบนโดยมิได้ลงลึกในการปฏิบัติ รวมทั้งไม่ได้กำหนดมาตรการในป้องกันไว้ ทำให้ขาดความเข้มงวดเกิดความหละหลวมในด้านการ ปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย

บทที่ 4

แนวทางบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวจังหวัดมหาสารคาม

ยุทธศาสตร์ชาติในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าว

ในคราวประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2547 ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในระยะยาวที่ชัดเจนและได้กำหนดเป็นนโยบายภายใต้หลักการการใช้วิธีการสำรวจทุกพื้นที่(Area Approach)ประเทศไทย นโยบายดังกล่าวเป็นผลสืบเนื่องมาจากมติที่ประชุมของหน่วยงานความมั่นคงซึ่งได้ประชุมกันเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2546 ซึ่งมีแนวทางในการดำเนินการที่สำคัญได้แก่

1. จะต้องกำหนดจำนวนแรงงานต่างชาติให้เหมาะสมโดยพิจารณาจากความต้องการในภาคธุรกิจแต่ละประเภทและให้กำหนดเงื่อนไขข้อตกลงให้ชัดเจน
2. ในการจ้างแรงงานต่างด้าวจะต้องเป็นการจ้างเฉพาะตัวทั้งนี้ไม่รวมไปถึงครอบครัว
3. ศึกษาและกำหนดค่าจ้างให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับทักษะฝีมือแรงงานของแรงงานต่างด้าว
4. มาตรการในการส่งกลับแรงงานต่างด้าวต้องมีความชัดเจนและต้องสามารถป้องกันการย้อนกลับของแรงงานต่างด้าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจในจังหวัดตามแนวชายแดนให้มีความเข้มแข็ง
6. ให้กระทรวงแรงงานเป็นหน่วยงานหลักในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวทั้งระบบโดยให้ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการห่อหุ้มกัน สกัดกัน และปราบปรามการลักลอบเข้ามาทำงานของแรงงานต่างด้าวรุ่นใหม่ การจัดระบบการจ้างแรงงานต่างด้าว ตลอดจนการจับกุมดำเนินคดีและส่งกลับโดยให้เสนอสภาความมั่นคงแห่งชาติพิจารณาก่อนนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

จากนโยบายดังกล่าว กระทรวงแรงงานพร้อมด้วยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดทำยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาของแรงงานต่างด้าวในองค์กรวม ซึ่งประกอบด้วย 7 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดระบบแรงงานต่างด้าว หลักการคือ ปรับสถานภาพแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองให้เป็นแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองที่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยเปิดโอกาสให้นายจ้างนำแรงงานต่างด้าวมารายงานตัวเพื่อส่งรายชื่อให้ประเทศต้นทางพิสูจน์และรับรองสถานะเพื่อให้เข้าสู่ระบบของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
2. ยุทธศาสตร์ที่ 2 การกำหนดมาตรฐานการจ้างแรงงานต่างด้าว มีหลักการคือ คุ้มครองตรวจสอบและควบคุมมาตรฐานแรงงานต่างด้าวให้เป็นแนวทางเดียวกันกับแรงงานไทย

3. ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสกัดกั้นแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้ามาทำงาน ให้ใช้กองกำลังป้องกันชายแดนเป็นหลักและสนับสนุนด้วยกำลังไม่เกณฑ์กองร้อยทหารราบ/ทหารม้าเฉพาะกิจสำหรับในพื้นที่ชุมชนชั้นในให้ตั้งหน่วยเฉพาะกิจประกอบด้วยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมปฏิบัติงานขึ้นตรงต่อผู้ว่าราชการจังหวัด

4. ยุทธศาสตร์ที่ 4 การปราบปรามจับกุมดำเนินคดีแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง หลักการคือเพื่อความเข้มแข็งด้านกาข่าว และเน้นการปราบปรามเจ้าของสถานประกอบการที่กระทำผิดกฎหมาย

5. ยุทธศาสตร์ที่ 5 การผลักดันและส่งกลับแรงงานต่างด้าว มุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติใน 2 ส่วน ได้แก่ เสนอจัดตั้งศูนย์พักรอการส่งกลับเพื่อรองรับแรงงานต่างด้าวที่จะถูกส่งกลับ 3 ศูนย์ ในจังหวัดตาก เชียงราย และระนอง และให้พัฒนาระบบฐานข้อมูลแรงงานต่างด้าวเพื่อจัดเก็บประวัติแรงงานต่างด้าวที่ถูกจับกุมอย่างเป็นระบบเพื่อใช้ในการตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ

6. ยุทธศาสตร์ที่ 6 การประชุมสัมพันธ์จัดระบบแรงงานต่างด้าว สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายและแนวทางของรัฐในการจัดระบบแรงงานต่างด้าวเพื่อนำไปสู่ความร่วมมือของทุกฝ่ายในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

7. ยุทธศาสตร์ที่ 7 การติดตามประเมินผล กำหนดแผนและตัวชี้วัดอย่างเป็นระบบ โดยจะติดตามประเมินผลใน 1 ปี

บทวิเคราะห์ข้อมูลจังหวัดมหาสารคาม

จากการศึกษาเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์ถึงเหตุปัจจัยที่จะเกี่ยวข้อง โยงส่งให้เกิดปัญหาแรงงานต่างด้าวในจังหวัดมหาสารคามได้ในอนาคต ซึ่งมีปัจจัยหลายสิ่งที่เกี่ยวข้อง และมีแนวโน้มว่าจะส่งผลให้เกิดปัญหาแรงงานต่างด้าว พอสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจุบันแม้ว่าปัญหาแรงงานต่างด้าวจะยังไม่ชัดเจนและรุนแรงเหมือนดังเช่นจังหวัดอื่น ๆ โดยเฉพาะจังหวัดที่แนวชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน และจังหวัดที่มีแรงงานต่างด้าวเข้าไปทำงานเป็นจำนวนมากอยู่ก่อนแล้ว แต่ผลจากการขยายตัวของเศรษฐกิจในภูมิภาค และของกลุ่มอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงประกอบกับยุทธศาสตร์ของกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารและความเชื่อมโยงทางด้านเศรษฐกิจกับกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงจะทำให้จังหวัดมหาสารคามต้องปรับเปลี่ยนสภาพให้สามารถรองรับความเจริญเติบโตและการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจที่จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งในภาคอุตสาหกรรม ภาคธุรกิจและการบริการ ภาคการขนส่ง ซึ่งมีความจำเป็นต้องใช้แรงงานเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากในขณะที่ปัจจุบันแรงงานระดับล่างก็ยังมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของประเทศ

2. นอกจากนี้ศักยภาพในด้านสภาพที่ตั้งของจังหวัดมหาสารคามซึ่งตั้งอยู่ในใจกลางของภูมิภาคและอยู่กลางกลุ่มความร่วมมืออนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงมีความสะดวกในด้านการคมนาคมโดยมีเส้นทางเชื่อมต่อกับจังหวัดใกล้เคียงหลายจังหวัดอาทิ ขอนแก่น กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด บุรีรัมย์ ซึ่งจังหวัดดังกล่าวมีเขตติดต่อกับจังหวัดที่ชายแดนติดต่อกับกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงรวมจะเป็นปัจจัยเอื้ออำนวยให้แรงงานต่างด้าวใช้เป็นเส้นทางในการลักลอบหลบหนีการตรวจจับของเจ้าหน้าที่ระหว่างการเดินทางมุ่งหน้าเข้าสู่แหล่งจ้างงานในจังหวัดใหญ่ ๆ ได้

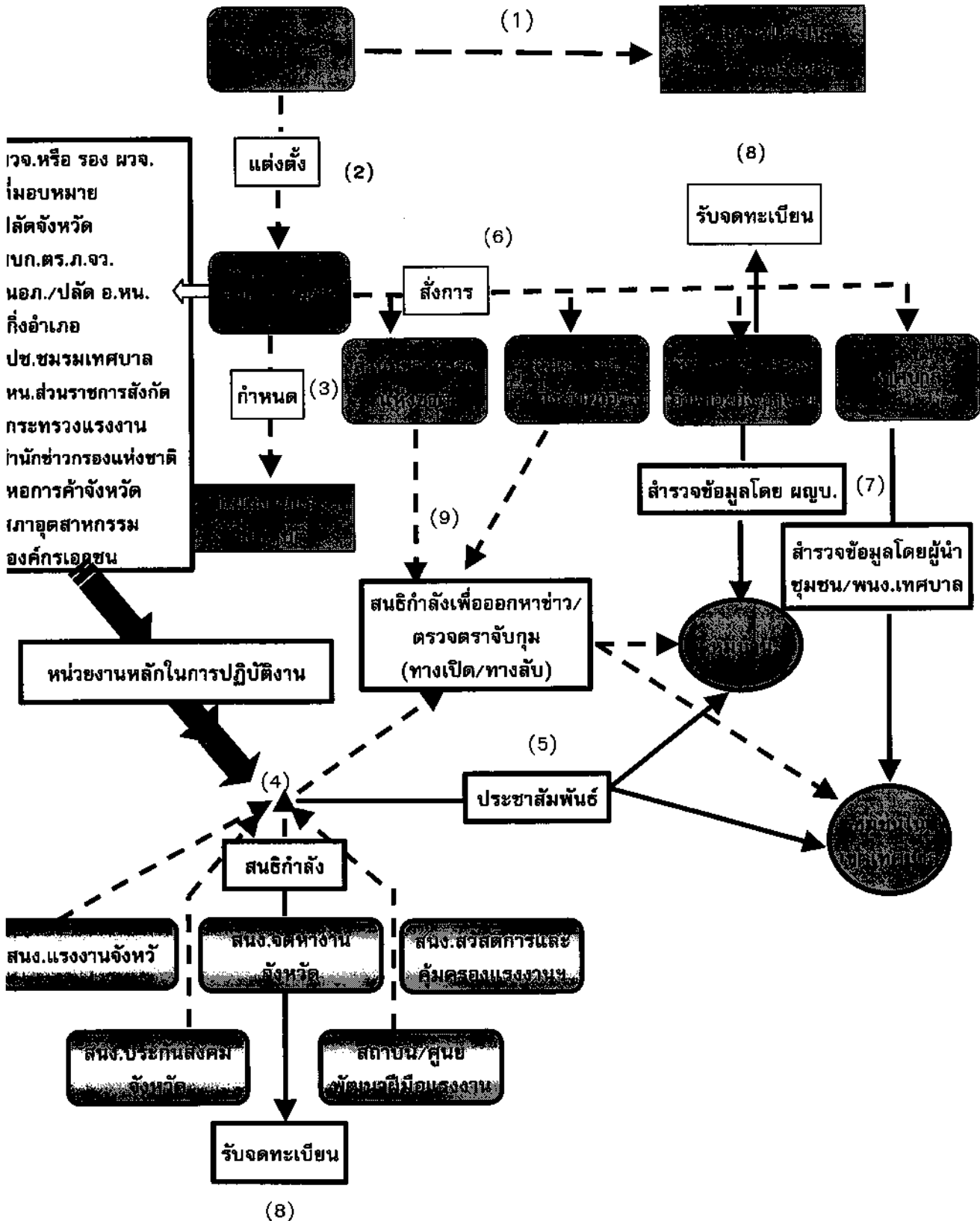
3. จังหวัดมหาสารคามมีการเคลื่อนย้ายแรงงานในอัตราที่ค่อนข้างสูงเนื่องจากแหล่งจ้างงานในพื้นที่มีจำนวนไม่มากนักประกอบกับประชากรวัยแรงงานที่มีการศึกษาส่วนใหญ่จะมุ่งเข้าสู่แหล่งจ้างงานทั้งภาคอุตสาหกรรม ภาคธุรกิจและบริการในจังหวัดอื่น นอกจากนี้สภาวะความแห้งแล้งและผลกระทบที่เกิดจากภัยธรรมชาติก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้แรงงานระดับล่างมีการอพยพเคลื่อนย้ายเข้าสู่กรุงเทพฯ ฯ ทำให้ในพื้นที่เกิดสภาวะขาดแคลนแรงงานในระดับล่าง เจ้าของสถานประกอบการในจังหวัดจึงจำเป็นต้องใช้แรงงานต่างด้าวทดแทน

4. สภาพสังคมและความเป็นอยู่ของประชาชนในจังหวัดมหาสารคามที่มีลักษณะการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย โอบอ้อมอารี มีขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณีคล้ายคลึงใกล้เคียงกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องให้แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานและ/หรือเข้ามาพักพิงก่อนเดินทางต่อไปยังแหล่งจ้างงานอื่น ๆ สามารถพักอาศัยได้อย่างสะดวกโดยไม่มี การต่อต้าน และขัดขวางจากประชาชนในพื้นที่

5. นโยบายของจังหวัดต่อปัญหาแรงงานต่างด้าวที่ยังไม่มีความชัดเจนอันอาจจะเนื่องมาจากเป็นปัญหาที่ไม่รุนแรงจึงทำให้ขาดความเข้มงวดกวดขันทั้งในด้านการสกัดกั้น ป้องกัน และปราบปรามจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้แรงงานต่างด้าวอาศัยช่องว่างดังกล่าวเข้ามาทำงานและหลบซ่อนพักพิงได้อย่างสะดวก

จากยุทธศาสตร์ชาติในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าว และในยุทธศาสตร์ของกระทรวงแรงงาน ซึ่งมีหลักการเกี่ยวกับการสกัดกั้นแรงงานต่างด้าวมิให้ลักลอบเข้ามาทำงานและให้ตั้งหน่วยเฉพาะกิจในพื้นที่ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ทำให้พอกำหนดแนวทางการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดมหาสารคาม ได้ดังนี้ (ดูภาพประกอบ)

การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว
จังหวัดมหาสารคาม

1. ประกาศให้การมาตรการการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวเป็นวาระสำคัญของจังหวัด ทุกภาคส่วนจะต้องรับทราบและตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาและการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวให้มีความตื่นตัวรับรู้ว่าจังหวัดจะดำเนินการเสกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างจริงจังเพื่อให้สามารถจัดการแรงงานต่างด้าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวจังหวัดมหาสารคามเพื่อให้ทำหน้าที่เป็นองค์กรหลักในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวรวมทั้งทำหน้าที่/ร่วมกันกำหนดแผนงานและแนวทางการปฏิบัติในองค์กรร่วม รวมทั้งการพิจารณาอนุมัติงบประมาณ
3. กำหนดแผนงานและวิธีปฏิบัติโดยคณะกรรมการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวเพื่อใช้เป็นกรอบในการปฏิบัติงานบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัด
4. หน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องนี้โดยตรงคือสำนักงานจัดหางานจังหวัด แต่เนื่องจากมีปัญหาด้านกำลังพล/เจ้าหน้าที่ที่มีไม่เพียงพอ ดังนั้นทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงแรงงานต้องบูรณาการบุคลากร โดยให้มีการปฏิบัติงานในลักษณะของคณะทำงานเฉพาะกิจ มีกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่แน่นอน
5. เร่งประชาสัมพันธ์โดยทุกส่วนราชการในสังกัดกระทรวงแรงงานต้องมีส่วนร่วม ขณะเดียวกันต้องประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สื่อมวลชนทุกแขนงตลอดจนภาคเอกชน อาทิ สภาอุตสาหกรรม หอการค้า ให้ร่วมกันประชาสัมพันธ์เพื่อเน้นย้ำถึงความสำคัญของการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว สร้างความเข้าใจระหว่างนายจ้างเจ้าของสถานประกอบการและตัวแรงงานต่างด้าวเกี่ยวกับวิธีการจดทะเบียนและบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน
6. ประสาน/สั่งการไปยังหน่วยงานในระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ เจ้าหน้าที่ตำรวจและหน่วยงานในระดับท้องถิ่นให้ดำเนินการตามแผนงานที่คณะกรรมการ ฯ กำหนดให้เป็นรูปธรรม ครอบคลุมทั่วทั้งพื้นที่
7. สืบหาข้อมูลแรงงานต่างด้าวในพื้นที่อำเภอ/กิ่งอำเภอ เทศบาล และในสถานประกอบการ โดยมีผู้ใหญ่บ้าน พนักงานเทศบาล และเจ้าหน้าที่หน่วยงานกระทรวงแรงงานร่วมดำเนินการ เพื่อนำข้อมูลแรงงานต่างด้าวมาใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว ขณะเดียวกันก็เป็นการย้ำเตือนทั้งนายจ้างเจ้าของสถานประกอบการที่มีแรงงานต่างด้าวทำงานอยู่ให้ปฏิบัติตามระเบียบอย่างเคร่งครัด ทั้งการดำเนินการต้องกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้มาจดทะเบียน
8. จัดทำแผนปฏิบัติการการหาข่าว/ออกตรวจตราจับกุมแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายโดยมีการประสานงานกันระหว่างสำนักงานจัดหางานจัด หน่วยงานข่าว และเจ้าหน้าที่

แนวทางการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว
จังหวัดมหาสารคาม

ขั้นตอนที่	กิจกรรม	ผู้ปฏิบัติ	เหตุผล/วัตถุประสงค์
1	การแต่งตั้ง “คณะกรรมการบริหารแรงงานต่างด้าว”	จังหวัด	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อทำหน้าที่เป็นองค์กรหลักในการบริหารแรงงานต่างด้าวของจังหวัด 2. ทำหน้าที่กำหนดแผนงานและวิธีปฏิบัติในภาพรวมและการอนุมัติงบประมาณ
2	การประกาศให้การบริหารแรงงานต่างด้าวเป็น “วาระสำคัญ” ของจังหวัด	จังหวัด	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ทุกภาคส่วนรับทราบและตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารแรงงานต่างด้าว 2. เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเกิดความตื่นตัว และรับรู้ว่าจะดำเนินการเรื่องนี้อย่างจริงจัง
3	การกำหนดแผนงานและวิธีปฏิบัติโดยคณะกรรมการบริหารแรงงานต่างด้าว	คณะกรรมการฯ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อเป็นกรอบในการปฏิบัติงานบริหารแรงงานต่างด้าวของจังหวัด
4	การ “สนธิกำลัง” ของส่วนราชการสังกัดกระทรวงแรงงาน ในลักษณะของคณะทำงานเฉพาะกิจ (ทุกส่วนราชการเป็นกรรมการในคณะกรรมการบริหารแรงงานต่างด้าวของจังหวัดอยู่แล้ว)	ส่วนราชการสังกัด กง. ในจังหวัด	<ol style="list-style-type: none"> 1. เนื่องจาก”เจ้าภาพ” ของงานนี้คือสำนักงานจัดหางานจังหวัดโดยลำพังมีเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ จึงต้องให้ทุกส่วนราชการสังกัดกระทรวงแรงงานนำบุคลากรมารวมกันเพื่อปฏิบัติงานในรูปแบบ “คณะทำงานเฉพาะกิจ” โดยกำหนดระยะเวลาการปฏิบัติงานที่แน่นอน

ในตอนี่	กิจกรรม	ผู้ปฏิบัติ	เหตุผล/วัตถุประสงค์
5	<p>การประชาสัมพันธ์โดยความร่วมมือของทุกส่วนราชการสังกัดกระทรวงแรงงาน โดยประสานกับสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด และสื่อมวลชนทุกประเภท รวมทั้งภาคเอกชน อาทิ สมาอุตสาหกรรม หอการค้าจังหวัด</p>	<p>ส่วนราชการ สังกัด กง.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อเน้นย้ำถึงความสำคัญของการบริหารแรงงานต่างด้าว 2. เพื่อยืนยันว่าจังหวัดจะดำเนินการในเรื่องนี้อย่างจริงจัง 3. เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับ”นายจ้าง” และ “แรงงานต่างด้าว” ถึงวิธีการจดทะเบียนและบทลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืน
6	<p>การสั่งการโดยคณะกรรมการบริหารแรงงานต่างด้าวไปยังหน่วยงานระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ ทั้งฝ่ายปกครอง ตำรวจ และหน่วยงานท้องถิ่น คือ เทศบาล ให้ดำเนินการตามแผนงานที่กำหนด</p>	<p>คณะกรรมการฯ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อเปลี่ยนแปลงแผนงานเป็นการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม โดยครอบคลุมพื้นที่จังหวัด
7	<p>การสำรวจข้อมูลแรงงานต่างด้าวในเขตพื้นที่ของอำเภอและกิ่งอำเภอ โดยให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้สำรวจส่วนในเขตเทศบาลให้ผู้นำชุมชนหรือพนักงานเทศบาลเป็นผู้ดำเนินการ สำหรับสถานประกอบการขนาดใหญ่ให้เจ้าหน้าที่สังกัดกระทรวงแรงงานเป็นผู้สำรวจข้อมูล (เพราะทราบดีว่าสถานประกอบการใดมีการจ้างแรงงานต่างด้าวจำนวนมาก ซึ่งต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ)</p>	<p>อำเภอ/กิ่งอำเภอ/จนท. สังกัด กง.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อรวบรวมข้อมูลแรงงานต่างด้าวในทุกพื้นที่ของจังหวัดสำหรับนำมาใช้ประโยชน์ในการบริหารแรงงานต่างด้าวและที่สำคัญเป็นการค้นหาเป้าหมายของการทำงานที่ชัดเจน 2. เป็นการเตือนทั้งนายและแรงงานต่างด้าวว่าทุกคนต้องมาจดทะเบียน

ขั้นตอนที่	กิจกรรม	ผู้ปฏิบัติ	เหตุผล/วัตถุประสงค์
8	การรับจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวโดยอำเภอ/กิ่งอำเภอ และสำนักงานจัดหางานจังหวัด (การจดทะเบียนดังกล่าวนี้ ต้องกำหนดระยะที่แน่นอน และเหมาะสมเพื่อให้โอกาสนายจ้างและแรงงานต่างด้าวสามารถจดทะเบียนได้ภายในกำหนด)	อำเภอ/กิ่งอำเภอ/ สนง.จัดหางาน จว.	<p>หมายเหตุ : การสำรวจข้อมูลดังกล่าวนี้มีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะมีลักษณะเป็นการดำเนินการที่นุ่มนวล แต่ขณะเดียวกันก็เป็นการชี้ให้เห็นโดยนัยว่ารัฐบาลให้ความสำคัญและเอาใจจริงเอาใจกับเรื่องนี้</p> <p>เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับนายจ้างและแรงงานต่างด้าวเพราะเดิมมีเฉพาะ สำนักงานจัดหางานจังหวัดเท่านั้นที่รับจดทะเบียน ทำให้บางครั้งเกิดความไม่สะดวกกับผู้มาใช้บริการ ที่ต้องเดินทางมาจากต่างอำเภอหรือต้องใช้เวลานานมากหากมีผู้มาใช้บริการจำนวนมากในคราวเดียวกัน</p>
9	การจัดทำแผนการตรวจตราและจับกุมแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย ของสถานีตำรวจภูธรอำเภอ/กิ่งอำเภอ/หน่วยข่าวในพื้นที่อาทิต ตำรวจสันติบาล โดยประสานกับสำนักงานจัดหางานจังหวัด	สภ.อ./สภ.กิ่งอ.และ สนง.จัดหางาน จว.	1. เพื่อเตรียมการออกตรวจและจับกุมแรงงานต่างด้าวและนายจ้างผู้ไม่ยอมปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งดำเนินการภายหลังระยะเวลาที่กำหนดให้มาลงทะเบียนสิ้นสุดลง
10	การออกตรวจและจับกุมแรงงานต่างด้าวและนายจ้างผู้ไม่ยอมปฏิบัติตามกฎหมาย โดยเป็นการ “สนธิกำลัง” หรือปฏิบัติการร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่สังกัดกระทรวงแรงงานและตำรวจ	ส่วนราชการ สังกัด กง. และสภ.อ./ สภ.กิ่งอ.	เพื่อปราบปรามแรงงานต่างด้าวและนายจ้างผู้กระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งเรื่องนี้ต้องดำเนินการอย่างจริงจังมิเช่นนั้นในการจดทะเบียนครั้งต่อไปก็จะมีผู้หลบเลี่ยงจำนวนมากและการมีแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายหลบอยู่ใต้ดินก็จะกลับมาเป็นปัญหาที่สำคัญของชาติอีกครั้งหนึ่ง

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

จากการศึกษายุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสาร(ร้อยเอ็ด-ขอนแก่น-มหาสารคาม)ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดมหาสารคามในระยะเวลา 10 ปี มติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าว ตลอดจนข้อมูลจากเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วมีแนวโน้มว่าในอนาคตจังหวัดมหาสารคามจะเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่ต้องประสบปัญหาด้านแรงงานต่างด้าวอันเนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วในเบื้องต้น โดยเฉพาะที่สำคัญคือสภาพพื้นที่และการคมนาคมที่มีความเอื้ออำนวยทั้งในด้านการเป็นที่แหล่งหลบซ่อนทำงาน เส้นทางคมนาคมที่อื้ออำนวยการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นตามยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดและยุทธศาสตร์จังหวัดที่มีความเชื่อมโยงกัน ดังนั้นจึงควรกำหนดมาตรการในการป้องกันปัญหาแรงงานต่างด้าวเพื่อรองรับต่อสถานการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ และเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการบริหารแรงงานต่างด้าวในระดับประเทศต่อไป

แนวทางการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวจังหวัดมหาสารคามจะเป็นมาตรการในการเตรียมแนวทางไว้ป้องกันปัญหาแรงงานต่างด้าวที่อาจจะเกิด ได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นประโยชน์ทั้งต่อจังหวัดและประชาชนในพื้นที่ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างสูงสุด อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดมหาสารคามจะสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ได้ต้องประกอบด้วยปัจจัยสำคัญซึ่งได้แก่

1. การสนับสนุนจากรัฐบาล
2. การสนับสนุนจากผู้ว่าราชการจังหวัดและหน่วยงานในส่วนภูมิภาคทั้งภาครัฐและเอกชนในจังหวัดที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในด้านงบประมาณและบุคลากร
3. ระบบบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ
4. ความร่วมมือจากภาคเอกชนและประชาชนในพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะ

ปัญหาแรงงานต่างด้าวในจังหวัดมหาสารคามนั้นแม้จะยังไม่เป็นปัญหาที่เร่งด่วนในขณะนี้แต่เนื่องจากปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาในระดับชาติและเกี่ยวโยงไปถึงทุกพื้นที่ในประเทศ จึงต้องไม่มองข้ามหรือละปัญหาไว้เนื่องจากคิดไปว่าเป็นปัญหาที่ยังไม่ถึงตัว จึงมิได้ให้ความสนใจ นอกจากนี้ยุทธศาสตร์ของจังหวัดในองค์รวมก็มิได้มีการกำหนดไว้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ดังนั้นจึงขอเสนอแนวทางการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวไว้ดังนี้

- ผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะผู้ว่า CEO ต้องเป็นผู้นำในการปรับกระบวนการทัศนคติในเรื่องปัญหาแรงงานต่างด้าว โดยอาจจะใช้แนวคิดในเชิงมนุษยนิยมคือเน้นเรื่องการใช้แรงงานต่างด้าวโดยการจัดระบบและกระบวนการให้ถูกต้องและให้อยู่ในบังคับของกฎหมาย
- ต้องมีหน่วยงานที่รับผิดชอบ โดยเฉพาะและมีสถานะมั่นคง มีสภาพการทำงานที่แน่นอน ซึ่งกำหนดขึ้นจากสภาพปัญหาของบงสังคมในพื้นที่จริง ๆ ทุกฝ่ายต้องยอมรับ
- ต้องกำหนดนโยบายด้านแรงงานต่างด้าวให้ชัดเจนทั้งในด้านประเภทกิจการที่มีความจำเป็นใช้แรงงานต่างด้าว พื้นที่ ระยะเวลาการจ้าง สภาพการจ้าง รวมทั้งคุณสมบัติของแรงงานต่างด้าวให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการตามสถานะเศรษฐกิจในจังหวัดตามห้วงเวลา
- พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ มีประสิทธิภาพ มีความทันสมัย สามารถปรับเปลี่ยนให้ทันสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง
- จัดทำระบบข้อมูลแรงงานต่างด้าวของจังหวัดให้สมบูรณ์ถูกต้องทั้งในด้านข้อมูลส่วนตัว ประเภทงานที่ทำ ค่าจ้าง สวัสดิการ พฤติกรรมทางสังคม ให้สามารถใช้ประโยชน์ในพื้นที่ตลอดจนสนับสนุนการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวในระดับประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ในภาคเกษตรกรรมบางประเภทควรพิจารณาให้มีการจ้างแรงงานต่างด้าวเป็นห้วงเวลาตามฤดูกาล เช่น กิจการมันสำปะหลัง กิจการอ้อย ฯลฯ และลดค่าใช้จ่ายในการจดทะเบียนลงตามความเหมาะสม
- สถานประกอบการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ต้องไม่จ้างแรงงานต่างด้าวทำงาน
- ต้องให้มีการทำสัญญาจ้างแรงงานระหว่างนายจ้างและลูกจ้างรวมทั้งการจ่ายค่าจ้างต้องมีความเหมาะสมกับงานที่ทำ ขณะเดียวกันต้องให้ความคุ้มครองแรงงานต่างด้าวให้เป็นไปตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานเพื่อเป็นการกีดกันให้นายจ้างเจ้าของสถานประกอบการหันมาใช้แรงงานไทย
- ให้มีการจดทะเบียนนายจ้างที่มีแรงงานต่างด้าวทำงานอยู่
- ตั้งศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์ของแรงงานต่างด้าวเพื่อเป็นช่องทางให้แรงงานต่างด้าวสามารถร้องทุกข์ได้ซึ่งจะทำให้ทางการสามารถรับทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาของแรงงานต่างด้าวที่แท้จริงได้
- ควรตั้งศูนย์ประสานงานด้านการข่าว โดยมีหน่วยงานข่าวในพื้นที่เป็นคณะทำงาน อาทิ ตำรวจสันติบาล ตำรวจข่าวกรองแห่งชาติ(ในพื้นที่) ขว.ทบ. ขว.ทอ.(ในพื้นที่) ฯลฯ เพื่อร่วมปฏิบัติการด้านการข่าวเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว

- ต้องเข้มงวดในเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายโดยการสร้างจิตสำนึกและให้ตระหนักว่าปัญหาแรงงานต่างด้าวเป็นปัญหาของชาติและของทุกฝ่ายที่ต้องร่วมมือกันแก้ไข

- เร่งประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมกับทางการในการแก้ไขปัญหา โดยให้ตระหนักถึงสถานการณ์ความรุนแรงของปัญหาแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองรวมทั้งรณรงค์ให้มีการจ้างแรงงานไทยทดแทนแรงงานต่างด้าวอย่างจริงจัง